UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Monika Hrušková

Předběžná otázka českých soudů ve věci příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jan Brodec, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 06. 06. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 123 919 znaků včetně mezer.

Monika Hrušková

V Praze dne 10. 06. 2019

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Bc. Janu Brodcovi, LL.M., Ph.D., za odborné vedení, vstřícnost, ochotu, trpělivost, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní této diplomové práce poskytl.

Obsah

Úvod…… 6

1. Předběžná otázka podle článku 267 SFEU ……...8
   1.1. Institut a vývoj předběžné otázky ……..8
   1.2. Řízení o předběžé otázce ……... 9
2. Vybrané významné judikáty Soudního dvora o předběžné otázce……....13
   2.1. Van Gend en Loos ……..... 13
   2.2. Costa v. E.N.E.L ……..……...14
   2.3. Casis de Dijon ……....15
   2.4. Francovich …… 16
3. Příslušnost podle nařízení Brusel I bis ……..18
   3.1. Nařízení Brusel I bis ……..18
   3.2. Příslušnost podle nařízení Brusel I bis …….. 20
      3.2.1. K pojmu příslušnosti v nařízení Brusel I bis …….....21
      3.2.2. Základní příslušnost …… 22
      3.2.3. Zvláštní přílušnost …….. 24
         3.2.3.1. Případy zvláštní příslušnosti podle článku 7 …….. 25
         3.2.3.2. Případy zvláštní příslušnosti podle článků 8 a 9 …… 27
      3.2.4. Příslušnost pro zvláštní skupiny osob …… 28
         3.2.4.1. Příslušnost ve věcech pojištění ……... 28
         3.2.4.2. Příslušnost u spotřebitelských smluv …….. 31
         3.2.4.3. Příslušnost pro individuální pracovní smlouvy …….. 32
      3.2.5. Výlučná příslušnost …… 33
         3.2.5.1. Věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí …… 35
         3.2.5.2. Platnost, založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických nebo fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů…… 35
         3.2.5.3. Platnost zápisů do veřejných rejstříků …… 36
         3.2.5.4. Zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis ……...36
         3.2.5.5. Výkon rozhodnutí ……... 36
      3.2.6. Dohodnutá příslušnost …… 36
      3.2.7. Podřízení se zahájenému řízení …….. 39
4. Předběžné otázky českých soudů ve věcech příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis ……... 41
   4.1. Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group proti Michalu Bilasovi ……... 41
      4.1.1. Skutkový stav …… 41
      4.1.2. Předběžná otázka Okresního soudu v Chebu a rozsudek Soudního dvora č. C-111/09 ze dne 20. května 2010…….. 42
      4.1.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení ……..43
   4.2. Hypoteční banka a.s. proti Udo Mikovi Lindnerovi ……..44
      4.2.1. Skutkový stav ……..44
      4.2.2. Předběžná otázka Okresního soudu v Chebu a rozsudek Soudního dvora č. C-327/10 ze dne 17. listopadu 2011…….. 45
      4.2.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení……...46

4.3. Česká spořitelna, a.s. proti Geraldu Feichterovi ……48
4.3.1. Skutkový stav ……..48
4.3.2. Předběžná otázka Městského soudu v Praze a rozsudek Soudního dvora č. C-419/11 ze dne 14. března 2013 ...…….. 48
4.3.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení ……..49
4.4. E.ON Czech Holding AG proti Michaelu Dědouchovi, Petru Streitbergovi a Pavlu Sudovi ……51
4.4.1. Skutkový stav ……..51
4.4.2. Předběžná otázka Nejvyššího soudu České republiky a rozsudek Soudního dvora č. C-560/16 ze dne 7. března 2018 ...……..... 51
4.4.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I, Brusel I bis, českého práva a vlastní hodnocení……52

Závěr…… 55

Seznam použitých zkratek…….. 57

Seznam použitých zdrojů…… 59

Předběžná otázka českých soudů ve věci příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis…… 68

Abstrakt …….. 68

Klíčová slova ……. 69

Preliminary question raised by czech courts regarding jurisdiction pursuant to the Brussel I and Brussel I bis Regulation…….. 70

Abstract …….. 70

Key words …….. 71

Úvod

Nařízení Brusel I a Brusel I bis osobně považuji za jedna z nejdůležitějších a nejpoužívanějších nařízení vůbec, a to zejména proto, že ve věcech občanských a obchodních významným způsobem usnadňují přístup ke spravedlnosti. Stanovují závazná pravidla pro určení soudní příslušnosti a umožnují rychlé uznávání a výkon rozhodnutí v oblasti jejich působnosti, čímž zajišťují v rámci EU jednotný přístup k soudům a jednotné zacházení se soudními rozhodnutími členských států.

Současnou evropskou regulaci pravidel pro určení příslušnosti považuji za velmi významnou nejen v konkrétních soudních řízeních, nýbrž i vzhledem k teoretickým kritériím, která stanovují, kde bude samotné řízení probíhat versus jejich praktický dopad, k *forum shopping*, k aspektu ochrany slabší smluvní strany versus ochrany smluvní autonomie nebo k judikatuře, která se v této oblasti, a to především formou pokládání předběžných otázek členskými státy, stále vyvíjí. Vzhledem k uvedenému jsem se tímto tématem rozhodla zabývat i já ve své diplomové práci.

Protože jsem při studiu judikatury Soudního dvora ke zvolenému tématu dospěla k závěru, že její množství je pro mou práci příliš rozsáhlé a v žádném případě by se mi jej zde nepodařilo vyčerpat, rozhodla jsem se ji podle zvoleného klíče vyselektovat. Z databáze judikatury Soudního dvora jsem vybrala všechny rozsudky, které mají vztah k České republice a týkají se ustanovení o příslušnosti v nařízení Brusel I a Brusel I bis. Z těchto rozsudků jsem se pak ve své práci rozhodla zabývat pouze těmi, které byly vydány na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, která byla položena soudy České republiky, tedy rozhodnutím č. C-111/09 ve věci Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas, rozhodnutím č. C-327/10 ve věci Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner, rozhodnutím č. C-419/11 ve věci Česká spořitelna, a.s. v. Gerald Feichter a rozhodnutím č. C-560/16 ve věci E.ON Czech Holding AG v. Michael Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud.

Ve své práci si jako hlavní cíl kladu uvést čtenáře do problematiky Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I a Brusel I bis, poskytnout ucelený přehled o všech typech příslušnosti ve smyslu nařízení Brusel I a Brusel I bis a provést komplexní analýzu a hodnocení čtyř rozhodnutí Soudního dvora o předběžných otázkách vydaných na základě žádostí soudů České republiky o výklad ustanovení nařízení Brusel I týkajících se příslušnosti. Dále se ve své práci pokusím analyzovat vybrané problematické

termíny užité v ustanovení o příslušnosti v nařízení Brusel I a Brusel I bis pomocí judikatury Soudního dvora.

Mým dalším cílem je uvést do problematiky předběžné otázky v evropském právu a poukázat na dle mého názoru historicky nejvýznamnější rozhodnutí Soudního dvora týkající se předběžné otázky, neboť k výkladu ustanovení o příslušnosti uvedených v nařízení Brusel I a Brusel I bis dochází právě nejčastěji v řízení o předběžné otázce. Proto se domnívám, že tato témata jsou spolu neoddělitelně spjata.

Moje práce se opírá především o odborné články a publikace, právní předpisy, judikaturu Soudního dvora, o hodnocení této judikatury a vlastní poznatky.

V této práci se vůbec nezabývám uznáváním a výkonem rozhodnutí ve smyslu nařízení Brusel I a Brusel I bis ani judikaturou k předběžné otázce v evropském právu s výjimkou čtyř vybraných judikátů uvedených ve 2. kapitole této práce, neboť obě tato témata by vystačila na samostaté diplomové práce.

1. Předběžná otázka podle článku 267 SFEU

1.1. Institut a vývoj předběžné otázky

Stejně tak, jako evropské právo primární, tak i právo sekundární podléhá výkladu Soudního dvora. Před přijetím Lisabonské smlouvy se pro podmínky řízení o předběžné otázce týkající se výkladu a platnosti hlavy IV. SES a sekundárního práva vydaného na základě článku 65 SES, tedy i nařízení Brusel I[1], aplikoval článek 68 SES, jakožto speciální úprava k tehdejší obecné úpravě předběžné otázky v článku 234 SES.[2]

Podle speciální úpravy měl být článek 234 SES aplikován pouze tehdy, jestliže se ve věci, o níž probíhá řízení před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nemůže být napadeno žádným opravným prostředkem podle vnitrostátního práva, objevila otázka výkladu nebo platnosti ustanovení normy evropského práva spadající do působnosti článku 68 SES. Potom tento soud členského státu mohl požádat o výklad Soudní dvůr za předpokladu, že zodpovězení předběžné otázky bylo nutné pro vydání rozsudku ve věci. Na rozdíl od obecného režimu článku 234 SES tedy nesměl předběžnou otázku předložit soud, jehož rozhodnutí bylo napadnutelné opravným prostředkem. Dalším rozdílem mezi oběma úpravami byla neexistence povinnosti soudu položit předběžnou otázku v řízení podle článku 68 SES.

Ustanovení článku 68 odst. 3 SES dovolovalo obrátit se na Soudní dvůr i Komisi, Radě nebo členskému státu a požádat o výklad hlavy IV SES a aktů přijatých Společenstvím na základě této hlavy. Rozhodnutí Soudního dvora vydané na základě této žádosti se poté nevztahovalo na již pravomocné rozsudky členských států.

Hlavním účelem této speciální úpravy byla obava, aby Soudní dvůr nebyl zavalen množstvím žádostí o rozhodnutí o předběžných otázkách, což by mělo za následek zpoždění původních řízení, ve kterých tyto otázky vyvstaly, před vnitrostátními soudy.[3]

Lisabonskou smlouvou byl tento dualismus odstraněn a předběžné otázky byly sjednoceny do jediného článku 267 SFEU, podle něhož existují dva druhy předběžných otázek – na výklad a na platnost. V praxi zní většina předběžných otázek na platnost, a to více než 90 %. V současné době představuje řízení o předběžné otázce nejdůležitější řízení před evropskými soudy vůbec, neboť je nástrojem k zajištění jednotné aplikace

[1] K výkladu Bruselské úmluvy Soudním dvorem byl přijat zvláštní protokol – Protokol o výkladu Bruselské úmluvy z roku 1971, neboť Bruselská úmluva je součástí práva terciálního.
[2] PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 62. ISBN 973-80-7400-504-6.
[3] PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 89. ISBN 978-80-7400-034-8.

evropského práva na celém území EU a zásadním prostředkem k prohloubení evropské integrace. Obecné řízení o předběžné otázce trvá průměrně 15 měsíců.[4]

Předmětem výkladu může být libovolná norma unijního práva, nespadá-li do oblasti, v níž nemá Soudní dvůr pravomoc. Předběžné otázky se tedy mohou týkat SEU, SFEU, jejich příloh a protokolů, přístupových smluv, Listiny, všech aktů sekundárního práva přijatých unijními orgány, institucemi a jinými subjekty EU, jako jsou nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení nebo stanoviska, a mezinárodních smluv, jimiž je EU vázaná.

Předmětem předběžných otázek na platnost mohou být pouze akty sekundárního práva.[5]

1.2. Řízení o předběžné otázce

Řízení o předběžné otázce podle článku 267 SFEU, jakožto zvláštní druh nesporného řízení, můžeme rozdělit do třech fází.[6]

V první fázi probíhá před vnitrostátním soudem členského státu standardní soudní řízení, v němž má dojít k aplikaci normy evropského práva. Není-li si tento soud jistý platností aplikované normy evropského práva nebo jejím výkladem, a je-li to nezbytné pro rozhodnutí ve věci, může položit k Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Pokud rozhodnutí vnitrostátního soudu není napadnutelné opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, ukládá článek 267 SFEU tomuto soud dokonce povinnost žádost o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru předložit.[7] Této povinnosti je soud zproštěn pouze u předběžných otázek týkajících se výkladu, jestliže vyvstalá otázka není pro rozhodnutí relevantní, předmětné ustanovení normy evropského práva již bylo Soudním dvorem vyloženo a odpověď na předběžnou otázku lze z tohoto výkladu snadno vyvodit nebo je-li odpověď na předběžnou otázku tak zřejmá, že nenechává žádné pochybnosti o jejím vyřešení.[8] Odpovědnost za posouzení nezbytnosti a relevance podání

[4] Srov. PETRLÍK, David. In TOMÁŠEK, Michal. TÝČ, Vladimír. a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017, s. 390, 404. ISBN 978-80-7502-184-7.
[5] Tamtéž s. 397 – 398.
[6] Tamtéž s. 390 – 391.
[7] V České republice zejména Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a Ústavní soud.
[8] Kritéria stanovena rozsudkem Soudního dvora č. 283/81 ve věci *Srl CILFIT – v likvidaci - a 54 dalších v. Ministerstvo zdravotnictví* ze dne 6. 10. 1982. B. 21.

žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je tedy výlučně v kompetenci soudu členského státu rozhodujícího v původním řízení.[9]

Předběžnou otázku může předložit každý soud, který je soudem ve smyslu článku 267 SFEU, tedy nezávislý stálý soudní orgán zřízený zákonem, s obligatorní pravomocí založenou zákonem[10]. Řízení probíhající před tímto soudem musí být kontradiktorní povahy a musí v něm být uplatňovány právní normy.[11] Z dikce článku 267 SFEU dále vyplývá, že soud může předběžnou otázku předložit pouze v případě, že řízení před ním je ukončeno rozsudkem.

V žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce musí být přesně formulováno znění předběžných otázek, stručné vylíčení skutkového stavu včetně rozhodných skutečností, znění vnitrostátních předpisů a vnitrostátní judikatury, jež mají být na případ použity, a důvod zakládající pochybnost o výkladu nebo platnosti předmětných ustanovení normy evropského práva. Pokud to předkládající soud uzná za vhodné, může rovněž předložit svůj názor na odpověď předložených předběžných otázek.[12] Již z povahy věci vyplývá, že soud by měl před položením předběžné otázky provést šetření, zda se Soudní dvůr touto předběžnou otázkou již v minulosti nezabýval či zda tato předběžná otázka již nebyla předložena a nečeká na zodpovězení.

Soud členského státu, který předběžnou otázku předkládá, v procesu předkládání používá své národní procesní právo. Předběžnou otázku tedy většinou předloží formou usnesení a do odpovědi Soudního dvora původní řízení přeruší.

Ve druhé fázi, která je zahájena doručením žádosti soudu členského státu o rozhodnutí o předběžné otázce, probíhá již samotné řízení před Soudním dvorem. Podle SFEU by o předběžných otázkách mohl rozhodovat i Tribunál, v současnosti však rozhoduje pouze Soudní dvůr. Soudní dvůr musí přezkoumat, zda rozhodnutí o předložené předběžné otázce spadá do jeho pravomoci a zda jsou předložené předběžné otázky přípustné. Zjistí-li nedostatek pravomoci, žádost usnesením odmítne. Porušil-li předkládající soud členského státu v první fázi některou ze svých povinností, Soudní dvůr

[9] Shrnutí právních přepisů EU. Řízení o předběžné otázce – doporučení pro vnitrostátní soudy. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al14552.

[10] Srov. rozsudek Soudního dvora č. 102/81 ve věci *„Nordsee" Deutsche Hochseefischerei GmbH v. Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG a Reederei Friedrich Busse Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG* ze dne 23. 3. 1982.

[11] Doporučení pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení o předběžné otázce č. 2016/C/ 439/01 ze dne 25. 11. 2016. B. 4 – 5.

[12] Tamtéž b. 15 - 16.

žádost rovněž usnesením odmítne z důvodu nepřípustnosti.[13] Nedostatek pravomoci může Soudní dvůr určit kdykoliv během řízení.[14]

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je nejprve přeložena do všech úředních jazyků EU. Následně Soudní dvůr tuto žádost oznámí účastníkům původního řízení, ostatním členským státům, Evropské komisi, orgánu EU, který akt, jež je předmětem výkladu či posouzení platnosti přijal, a podle potřeby i dalším subjektům, tj. osobám zúčastněným, které mají možnost do dvou měsíců předložit Soudnímu dvoru k věci písemné vyjádření. Předseda Soudního dvora pak jmenuje soudce zpravodaje, který vypracuje předběžnou zprávu, v níž projednávanou věc shrne a navrhne způsob jejího řešení. První generální advokát jmenuje generálního advokáta. Podá-li některý z účastníků původního řízení nebo z osob zúčastněných žádost o vyslechnutí, může se konat ústní jednání, které je obvykle zakončeno stanoviskem generálního advokáta. Po ústním jednání následuje porada.

V meritu věci o předběžné otázce rozhoduje Soudní dvůr rozsudkem, opět překládaným do všech úředních jazyků EU. Usnesením rozhoduje pouze v případech, kdy předložení předběžné otázky nebylo nutné, kdy o odpovědi na ni nelze rozumně pochybovat, pokud se shoduje s předběžnou otázkou, o které Soudní dvůr již rozhodoval nebo pokud lze odpověď vyvodit z již existující judikatury. O meritu věci může Soudní dvůr rozhodnout kdykoliv v průběhu druhé fáze. Rozhodnutí zavazuje všechny vnitrostátní soudy členských států EU, a to s účinky *ex tunc*, tj. od okamžiku vstupu předmětného ustanovení v platnost, nestanoví-li Soudní dvůr jinak.[15]

Ve třetí a zároveň poslední fázi předkládající soud po doručení rozhodnutí o předběžné otázce v původním řízení toto rozhodnutí Soudního dvora aplikuje a dále pokračuje standardně podle svých národních procesních předpisů.[16]

Kromě výše popsaného obecného řízení o předběžné otázce existují ještě dva zvláštní druhy řízení, a to řízení naléhavé a řízení zrychlené. Účelem těchto řízení je především rozhodnout o předběžné otázce v co nejkratší době.

Postup naléhavého řízení může být použit pouze v otázkách výkladu a platnosti aktů v oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Akty vydávané v této oblasti vyžadují rychlou aplikaci, a proto zároveň i rychlé rozhodnutí Soudního dvora

[13] PETRLÍK, David. In TOMÁŠEK, Michal. TÝČ, Vladimír. a kol. 2017, op. cit. s. 400 - 401.
[14] Čl. 100 odst. 2. jednacího řádu Soudního dvora č. L 265 ze dne 25. 9. 2012.
[15] PETRLÍK, David. In TOMÁŠEK, Michal. TÝČ, Vladimír. a kol. 2017, op. cit. s. 402 – 404.
[16] Tamtéž.

o předběžné otázce. Naléhavé řízení je proto řízením nejrychlejším, rozhodnutí musí být vydáno ve lhůtě dvou měsíců. Řízení může být výjimečně použito i mimo tuto oblast, avšak pouze tehdy, ukáže-li se daná věc skutečně naléhavá. Praktický dopad má naléhavé řízení tedy zejména ve sporech týkajících se rodičovské zodpovědnosti, svěření dítěte do výchovy nebo osob zadržených nebo zbavených svobody.

Podmínkou provedení naléhavého řízení je, aby soud předkládající předběžnou otázku v žádosti o její zodpovězení požádal o zodpovězení v naléhavém řízení a tuto svou žádost řádně odůvodnil. Výjimečně takto může Soudní dvůr rozhodnout i *ex officio*.

V naléhavém řízení rozhoduje jak o jeho povolení, tak o samotné předběžné otázce, určený senát, což je specializovaný pětičlenný senát ustanovený pro tento účel. Na úkor rychlosti řízení jsou v něm omezena některá práva osob, jež se řízení účastní. Například písemné vyjádření mohou předložit pouze účastníci původního řízení, členský stát, jehož soud předběžnou otázku podal, Evropská komise a orgán EU, který akt, jenž je předmětem výkladu či posouzení platnosti přijal, a to zpravidla ve zkrácené lhůtě 10 pracovních dnů. Ústního jednání se kromě uvedených subjektů mohou účastnit všechny členské státy, a rovněž se zde mohou k projednávané věci vyjádřit. Ústní jednání je zakončeno stanoviskem generálního advokáta a bezprostředně po něm je senátem o předběžné otázce rozhodnuto.

Postup zrychleného řízení může být použit ve všech oblastech, ve kterých může být rozhodováno o předběžné otázce formou obecného řízení. K vydání rozhodnutí dochází zhruba v rozmezí čtyř až šesti měsíců. I zde je podmínkou provedení žádost předkládajícího soudu o projednání ve zrychleném řízení, výjimečně o něm může být opět rozhodnuto *ex officio*. O povolení rozhoduje předseda Soudního dvora. Ve zrychleném řízení mohou subjekty předkládat svá písemná vyjádření ve zkrácené lhůtě stanovené Soudním dvorem. Datum ústního jednání je stanoven hned po zahájení řízení. V ostatním se od obecného průběhu řízení o předběžné otázce v zásadě neodlišuje.[17,18]

[17] Tamtéž s. 404 – 405.

[18] V podrobnostech k oběma řízením viz čl. 105 - 114 jednacího řádu Soudního dvora č. L 265 ze dne 25. 10. 2012. B. 105 – 114.

2. Vybrané významné judikáty Soudního dvora o předběžné otázce

V následující kapitole stručně rozeberu čtyři vybrané judikáty Soudního dvora, které podle mého názoru významným způsobem ovlivnily a posunuly chápání evropského práva nebo institutu předběžné otázky v evropském právu. S ohledem téma a rozsah mé práce se zaměřím především na skutkový stav těchto judikátů, předběžnou otázku a rozhodnutí o ní.

2.1. Van Gend en Loos

Společnost Van Gend en Loos dovážela formaldehyd z Německa do Nizozemska. Nizozemsko zvýšilo clo na formaldehyd tím, že jej přesunulo z jedné tarifní třídy do druhé. Společnost tvrdila, že zvýšení cla je v rozporu s článkem 12 Smlouvy o EHS[19], který zakazuje zvyšování cel a ve sporu se dovolávala přímého účinku Smlouvy o EHS a žádala, aby bylo rozhodnuto, že se na ni vyšší cla nevztahují. Nizozemský soud, který o případu rozhodoval v poslední instanci, položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku.[20] Dotazoval se, zda má článek 12 Smlouvy o EHS vnitřní účinek, tj. zda mohou procesní subjekty na základě tohoto článku uplatnit svá individuální práva, kterým soudy musí poskytovat ochranu, a pokud ano, zda spor z původního řízení představuje nedovolené zvýšení cla nebo zda se jedná o rozumnou úpravu dovozního cla platného před 1. březnem 1960, která nesmí být považována za zakázanou.[21]

Soudní dvůr odpověděl na první otázku kladně a vyslovil v rozsudku přímý účinek Smlouvy o EHS, tj. že působí nezprostředkovaně a vůči jednotlivcům. Účelem přímého účinku je především ochrana státních příslušníků členských států před neplněním povinností těchto členských států, které pro ně vyplývají z norem komunitárního práva. Podmínkou přímého účinku komunitárního práva je jasnost a bezpodmínečnost ustanovení, které není nutné konkretizovat žádnými dalšími normami.[22]

Co se týče druhé otázky, Soudní dvůr rozhodl, že je nutné vzít v úvahu cla a poplatky, které byly skutečně uplatňované ke dni vstupu Smlouvy o EHS v platnost. Zvýšení totiž může vyplývat buď z nové úpravy sazebníku, což má za následek

[19] Dnešní čl. 30 SFEU.

[20] PÍTROVÁ, Lenka. POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora. 1. díl.* 1. vydání. Linde Praha a.s., 2000, s. 43. ISBN 80-7201-204-5.

[21] Rozsudek Soudního dvora č. 26/62 ve věci *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingten* ze dne 5. 2. 1963.

[22] BLAHUŠIAK, Igor. *Judikatura ESD.* In euroskop.cz [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z https://www.euroskop.cz/106/sekce/judikatura-esd/.

klasifikování položky do vyšší tarifní třídy, nebo ze zvýšení uplatňované celní sazby.[23] Největším přínosem tohoto judikátu je však podle mého názoru odpověď na první předběžnou otázku, tedy vyslovení přímého účinku komunitárního práva.

2.2. Costa v. E.N.E.L

V roce 1962 Itálie znárodnila podniky, které vyráběly a distribuovaly elektřinu, a jejich majetek převedla na novou entitu ENEL. Pan Flaminio Costa byl advokát v Miláně a akcionář jednoho ze znárodněných podniků, který odmítl zaplatit za elektřinu společnosti ENEL. Společnost jej za to zažalovala, načež pan Costa ve sporu před smírčím soudcem napadl znárodňovací akt, protože vedl k vytvoření ENELu – státního monopolu, jehož vytváření komunitární právo zakazuje a navrhl předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru. Italský Guidice conciliatore si Milano vznesl na základě článku 177 Smlouvy o EHS[24] k Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda znárodňovací akt porušuje články 37, 53, 93 a 102 Smlouvy o EHS. Předložení předběžné otázky bylo italskou vládou ostře kritizováno. Národní soud má podle jejího názoru aplikovat italský zákon, nikoliv právo komunitární. Proto nemá právo vznést předběžnou otázku.[25]

Soudní dvůr žádost o posouzení slučitelnosti zákona se Smlouvou o EHS formou předběžné otázky na základě článku 177 kritizoval. Podle jeho názoru by posouzení bylo možné na základě článku 169 Smlouvy o EHS, nikoliv však na základě článku 177. Podle článku 177 mají vnitrostátní soudy povinnost obrátit se na Soudní dvůr s žádostí o rozhodnutí předběžné otázky týkající se výkladu Smlouvy, vyvstane-li před nimi taková otázka a zároveň není-li jejich rozhodnutí napadnutelné opravnými prostředky. Ve svém rozsudku tedy rozhodl pouze o výkladu Smlouvy.

Argumentaci italské vlády Soudní dvůr odmítl a předběžnou otázku připustil. Na rozdíl od běžných mezinárodních smluv Smlouva o EHS zavedla vlastní právní řád, který se stal součástí právních systémů členských států a který je pro jejich soudy závazný. Neexistuje zde tedy žádná aplikační přednost vnitrostátního práva před právem komunitárním. Soudní dvůr tedy v rozhodnutí odlišil komunitární právo od práva mezinárodního a formuloval aplikační přednost komunitárního práva. Princip přednosti odůvodnil článkem 189 Smlouvy o EHS a tím, že členské státy nemohou proti již přijatému právnímu řádu společenství uplatnit pozdější jednostranná opatření.

[23] Rozsudek Soudního dvora č. 26/62 ze dne 5. 2. 1963. Op. cit.
[24] Nyní čl. 234 SES.
[25] PÍTROVÁ, Lenka. POMAHAČ, Richard. 2000, op. cit. s. 51 – 52.

Podle rozhodnutí Soudního dvora tedy článek 177 Smlouvy o EHS musí být použit vždy v případě, že nastane otázka výkladu Smlouvy, a to bez ohledu na vnitrostátní právo.[26]

Největší význam tohoto judikátu je shledáván ve vyslovení principu přednosti komunitárního práva před právem vnitrostátním.

2.3. Casis de Dijon

Společnost Rewe-Zentral AG chtěla dovézt z Francie do Německa likér Casis de Dijon za účelem jeho uvedení na německý trh. Spolková správa lihovarnického monopolu dovoz likéru nepovolila, neboť neobsahuje dostatečné množství alkoholu. Ovocné likéry jako Casis de Dijon musí podle německého vnitrostátního práva obsahovat alespoň 25 % alkoholu, kdežto Casis de Dijon obsahuje pouze 15 – 20 %. Podle společnosti Rewe-Zentral AG tímto opatřením Německo omezuje volný pohyb zboží, neboť se jedná o opatření s účinkem rovnocenným množstevnímu omezení dovozu, což je v rozporu s článkem 30 Smlouvy o EHS. Dále společnost v uvedeném jednání vidí porušení článku 37 Smlouvy o EHS, neboť se jedná o opatření přijatá v rámci lihovarnického monopolu.[27]

Hessisches Finanzgericht v řízení vyvstalého z výše uvedeného skutkového stavu předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba pojem opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením dovozu ve smyslu článku 30 Smlouvy o EHS vykládat tak, že se uplatní rovněž na stanovení minimálního obsahu alkoholu v lihovinách určených k lidské spotřebě, obsažené v německém zákonu o lihovarnickém monopolu, v jehož důsledku nemohou být ve Spolkové republice Německo uvedeny do oběhu tradiční výrobky jiných členských států, jejichž obsah alkoholu je nižší než stanovený limit?

2) Spadá stanovení takového minimálního obsahu alkoholu pod pojem diskriminace mezi příslušníky členských států, pokud jde o podmínky nákupu a odbytu zboží ve smyslu článku 37 Smlouvy o EHS?“[28]

V odpovědi na první otázku se Soudní dvůr přiklonil k názoru společnosti Rewe-Zentral AG. Požadavek na minimální obsah alkoholu nemůže převážit nad požadavkem volného pohybu zboží, který je jedním ze základních cílů Společenství. Omezení volného

[26] Rozsudek Soudního dvora č. 6/64 ve věci *Flaminio Costa v. E.N.E.L.* ze dne 15. 7. 1964. K použití článku 177.
[27] Rozsudek Soudního dvora č. 120/78 ve věci *Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* ze dne 20. 2. 1979. B. 1 – 4.
[28] Tamtéž b. 5.

pohybu zboží je možné pouze v případě, že jsou nediskriminační a jejich účelem je vyhovět kategorickým požadavkům. Podle tohoto rozsudku jsou kategorickými požadavky například účinnost daňového dohledu, ochrana zdraví, poctivosti obchodního styku a ochrany spotřebitelů.[29] V judikatuře Soudního dvora se pojem kategorických požadavků dále vyvíjel a rozšiřoval. Obecně se dnes ale jedná o naléhavý společenský zájem vedoucí k zavedení dalších omezení volného pohybu zboží nad rámec článku 36 SFEU.[30]

Tento judikát je významný z toho důvodu, že se v něm Soudní dvůr vůbec poprvé zabýval pojmem kategorické požadavky, na základě nichž může být legitimně omezen volný pohyb zboží.

2.4. Francovich

Andrea Francovich, Danila Bonifaci a další byli zaměstnáni u italských podniků, které zbankrotovaly. Zaměstnancům se žádnou cestou nepodařilo domoci se svých mezd, proto zažalovali Itálii za to, že neimplementovala směrnici č. č. 80/987/EHS[31], která měla zaměstnancům v případě platební neschopnosti zaměstnavatele zajistit minimální ochranu podle práva Společenství.[32]

Z výše uvedeného řízení vyvstaly tyto předběžné otázky:

„*1) Může se podle platného práva Společenství jednotlivec, který byl poškozen tím, že stát neprovedl směrnici 80/987, což bylo potvrzeno rozsudkem Soudního dvora, domáhat na tomto státu uplatnění těch ustanovení směrnice, která jsou dostatečně přesná a bezpodmínečná, tím, že se dovolá vůči členskému státu v prodlení přímo právních předpisů Společenství, aby získal záruky, které tento členský stát měl zajistit, a v každém případě požadoval náhradu škody, kterou utrpěl, pokud jde o ustanovení, na která se tato výsada nevztahuje?*

2) Musejí být ustanovení článků 3 a 4 směrnice Rady 80/987 ve vzájemném spojení vykládána tak, že v případě, že stát nevyužil možnosti zavést omezení uvedená v článku 4, je povinen uspokojit nároky zaměstnanců v souladu s článkem 3?

---

[29] Tamtéž b. 15 a 8.

[30] TOMÁŠEK, Michal. In TOMÁŠEK, Michal. TÝČ, Vladimír. a kol. 2017, op. cit. s. 217.

[31] Směrnice měla být implementována do 23. 10. 1983. Skutečnost, že Itálie tuto povinnost nesplnila, a tím porušila svou povinnost, byla konstatována rozsudkem Soudního dvora č. 22/87 ve věci *Komise Evropských společenství v. Italská republika* ze dne 2. 2. 1989.

[32] Rozsudek Soudního dvora č. C-6/90 a C-9/90 ve spojených věcech *Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další v. Italská republika* ze dne 19. 11. 1991. B. 1 - 6.

3) V případě záporné odpovědi na otázku č. 2, nechť Soudní dvůr stanoví, jaká je minimální záruka, kterou musí stát oprávněným zaměstnancům zajistit podle směrnice 80/987 tak, aby dlužná část mzdy zaměstnance mohla být považována za uplatnění samotné směrnice.“[33]

Soudní dvůr rozhodl, že tím, že předmětná směrnice nebyla Itálií přijata ve stanovené lhůtě, nemohou dotyční uplatňovat svá práva z této směrnice vůči státu u vnitrostátních soudů, a proto je Itálie povina nahradit škodu, která jednotlivcům neprovedením této směrnice vznikla.[34]

Tento judikát činí významným především to, že Soudní dvůr v něm mimo jiné formuloval následující podmínky odpovědnosti členského státu za nesplnění své povinnosti:

1) výsledek stanovený směrnicí zakládá práva ve prospěch jednotlivců;
2) obsah těchto práv je identifikovatelný na základě ustanovení směrnice;
3) existuje příčinná souvislost mezi porušením povinnosti ze strany státu a škodou utrpěnou poškozenými.

Jsou-li tyto podmínky naplněny, má jednotlivec právo na náhradu škody od státu, přičemž toto právo má svůj právní základ přímo v právu Společenství.[35]

[33] Tamtéž b. 7.
[34] Tamtéž b. 44 – 46.
[35] Tamtéž b. 40 – 41.

3. Příslušnost podle nařízení Brusel I bis

3.1. Nařízení Brusel I bis

První smlouvou mezi členskými státy, která se svým obsahem týkala příslušnosti ve věcech obchodních a občanských, byla Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968. Tato úmluva, označovaná jako Bruselská úmluva nebo Úmluva Brusel I[36], vstoupila v platnost dne 1. února 1973. Česká republika není její smluvní stranou, a nestala se jí ani po vstupu do EU, proto pro Českou republiku není a nikdy nebyla závazná.

Dne 22. prosince 2000 bylo na půdě Rady EU přijato nařízení č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tedy nařízení Brusel I, které Bruselskou úmluvu nahradilo, nikoliv však v plném rozsahu. Je použitelná i nadále, a to pro území těch členských států EU, jež spadají do její působnosti a jež jsou vyloučeny z působnosti Brusel I, resp. Brusel I bis, v souladu s článkem 355 SFEU[37].[38]

Nařízení Brusel I vstoupilo v platnost dne 1. března 2002, Českou republiku zavazuje ale až od 1. května 2004, tedy od jejího vstupu do EU. Co se týče obsahu, z velké části vychází právě z Bruselské úmluvy. Proto je k jeho výkladu použitelná většina judikatury Soudního dvora vydaná k Bruselské úmluvě a také zprávy vydávané v souvislosti s ní. Bezesporu nejvýznamnějšími a Soudním dvorem často citovanými jsou Jenardova zpráva[39] a Schlosserova zpráva[40].

Dne 12. prosince 2012 přijal Evorpský parlament spolu s Radou EU nařízení č. 1215/12, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), tedy nařízení Brusel I bis. V platnost vstoupilo dne 10. ledna 2015. Nařízení novelizuje a nahrazuje dosavadní nařízení Brusel I. Cílem přepracování bylo zejména odstranění nepřehlednosti Brusel I, která byla způsobena jeho novelizacemi, zlepšení volného pohybu rozsudků na základě odstranění

[36] PAUKNEROVÁ, Monika. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. *Právní rozhledy*. 2004, č. 9, s. 335.
[37] Původní čl. 299 Smlouvy o založení Evropského společenství.
[38] Shrnutí právních předpisů EU. Soudní příslušnost, uznání a výkon soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (Brusel I). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al33054.
[39] Zprávu k Bruselské úmluvě vypracoval Paul Jenard, zpravodaj výboru, který Bruselskou úmluvu připravil. Úř. věst. 1979, C 59, s. 54.
[40] Zprávu k úmluvě ze dne 9. 10. 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království, Velké Británie a Severního Irska k Bruselské úmluvě vypracoval Peter Schlosser, profesor práva na univerzitě Mnichov. Úř. věst. 1979, C 59, s. 71.

řízení o prohlášení vykonatelnosti, rozšíření působnosti ve vztahu ke třetím státům v oblasti příslušnosti a litispendence, posílení účinnosti prorogačních dohod a lepší koordinace mezi rozhodčím řízením a paralelním řízením před státními soudy.[41]

S ohledem na téma této práce považuji za nejzásadnější změnu v osobní působnosti mezi oběmi nařízeními, a to rozšíření případů, ve kterých je nařízení aplikovatelné na osoby s bydlištěm mimo území EU. Pro aplikaci Brusel I byl stěžejní princip nutnosti bydliště žalovaného v některém členském státě, s výjimkou výlučné příslušnosti platící bez ohledu na místo bydliště a dohod o příslušnosti, pro jejichž platnost stačilo, měla-li jedna ze stran sporu bydliště v některém členském státě.[42] Brusel I bis z tohoto principu vyjímá i smluvní partnery spotřebitelů ve věcech spotřebitelských smluv a zaměstnavatele ve věcech individuálních pracovních smluv[43]. Dále podle Brusel I bis si dohodu o příslušnosti ve smyslu tohoto nařízení mohou sjednat i osoby, které mají obě bydliště mimo území EU.[44] Nařízení Brusel I bis platí mezi všemi členskými státy včetně Dánska.[45] Nad rámec uvedeného je však nutno zdůraznit, že nařízení Brusel I bis se uplatní pouze ve vztazích obsahujících mezinárodní prvek.

Považuji za nutné zde zmínit i existenci Luganské úmluvy. Dne 16. září 1988 byla mezi členskými státy a státy Evropského sdružení volného obchodu uzavřena Úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tzv. Luganská úmluva, svým obsahem a účelem velmi podobná Bruselské úmluvě. Dne 30. října 2007 byla mezi EU, Dánskem, Islandem, Norskem a Švýcarskem podepsána Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tzv. Luganská úmluva II nebo Nová Luganská úmluva, která Luganskou úmluvu pozměňuje a to tak, že svým zněním převážně odpovídá nařízení Brusel I. V platnost pro EU, Dánsko a Norsko vstoupila dne 1. ledna 2010, pro Švýcarsko dne 1. ledna 2011 a pro Island dne 1. května 2011. Cílem jejího uzavření bylo dosáhnout stejné úrovně oběhu soudních rozhodnutí mezi jejími signatáři jako mezi členskými státy EU na základě nařízení Brusel I, resp. Brusel I bis.[46]

---

[41] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op cit. s. 91.
[42] Čl. 22 a 23 Brusel I.
[43] Čl. 18 odst. 1 a čl. 21 odst. 2 Brusel I bis.
[44] Čl. 25 Brusel I bis.
[45] V podrobnostech srov. Nařízení Brusel I (přepracované znění). Vnitrostátní informace a online formuláře k nařízení č. 1215/2012. In e-justice.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-cs.do.
[46] Shrnutí právních předpisů EU. Posílení spolupráce se Švýcarskem, Norskem a Islandem: Luganská úmluva. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al16029.

Časová působnost Brusel I bis je upravena v kapitole VI nazvané přechodná ustanovení. Nařízení se aplikuje pouze na řízení zahájená, na veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené ke dni 10. ledna 2015 nebo po tomto dni. Brusel I se i nadále aplikuje na rozhodnutí vydaná v zahájených řízeních, veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a soudní smíry schválené nebo uzavřené před 10. lednem 2015, spadají-li do jeho věcné působnosti.[47]

Věcná působnost Brusel I bis je upravena v kapitole I nazvané oblast působnosti a definice. Nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní, bez ohledu na druh soudu. Samo nařízení také vymezuje svou působnost negativně, a to tak, že se nevztahuje zejména na daňové, celní a správní věci, na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci, na věci osobního stavu, způsobilosti fyzických osob k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů nebo ze vztahů, s nimiž právo pro ně rozhodné spojuje účinky obdobné manželství, na insolvenční řízení a řízení jemu podobná, na sociální zabezpečení, rozhodčí řízení, vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo příbuzenských vztahů, a na závěti a dědění, včetně vyživovacích povinností vzniklých v důsledku smrti.[48] Nařízení se dále nevztahuje ani na okruh záležitostí spadající do působnosti nařízení o výživném[49] a nařízení o dědictví[50].

Pojem občanské a obchodní věci ve smyslu Brusel I bis musí být, stejně tak jako ostatní pojmy nařízení, vykládán autonomně[51]. K tomuto pojmu existuje mnoho rozhodnutí Soudního dvora, která jej vykládají a konkretizují. Například pod něj nespadá rozhodnutí vydané v řízení mezi veřejným úřadem a subjektem soukromého práva, jednal-li v něm úřad při výkonu svých pravomocí.[52]

3.2. Příslušnost podle nařízení Brusel I bis

Nařízení upravuje příslušnost v kapitole II. Základní příslušnost upravují články 4 až 6 oddílu 1, zvláštní příslušnost články 7 až 9 oddílu 2, příslušnost pro zvláštní

[47] Čl. 66 Brusel I bis.
[48] Čl. 1 Brusel I bis.
[49] Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.
[50] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.
[51] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 92.
[52] Rozsudek Soudního dvora č. 29/76 ve věci *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol* ze dne 14. 10. 1976.

skupiny osob články 10 až 23 oddílů 3, 4 a 5, výlučnou příslušnost článek 24 oddílu 6, dohodnutou příslušnost článek 25 oddílu 7 a někdy přiřazované podřízení se zahájenému řízení článek 26 oddílu 7.

3.2.1. K pojmu příslušnosti v nařízení Brusel I a Brusel I bis

Přestože se tato práce nezabývá překladem jednotlivých pojmů těchto nařízení ani teoretickým vymezením pojmů pravomoci a příslušnosti, vzhledem k dalšímu zaměření práce považuji za nutné zde alespoň ve zkratce vymezit interpretační problém příslušnosti ve smyslu Brusel I a Brusel I bis. Zejména proto, že v některých starších a v této práci také citovaných publikacích českých autorů k příslušnosti ve smyslu nařízení Brusel I se můžeme setkat s užitím pojmu pravomoc namísto pojmu příslušnost.

Pojem pravomoc[53] naše mezinárodní právo soukromé užívá ve smyslu oprávnění soudů rozhodovat, tedy mezinárodní příslušnost soudů určitého státu.[54] Jiná definice mezinárodní pravomoc popisuje jako pravomoc soudů jednoho státu jako celku ve vztahu k orgánům jiného státu jako celku.[55] Naše občanské právo procesní pravomoc naopak definuje jako vymezení okruhu věcí, které soudy projednávají a rozhodují.[56]

Pojmem příslušnost[57] naše právo rozumí, který soud je v dané věci povolán provést řízení. Termín tedy bývá užíván zejména v souvislosti s věcnou, místní a funkční příslušností.[58] Mezinárodní příslušnost můžeme definovat například jako tuzemskou pravomoc ve vztahu k pravomoci druhých států.[59]

Již ze samotného oficiálního názvu české jazykové verze Brusel I plyne, že nařízení se mimo jiné zabývá soudní příslušností. Německá jazyková verze hovoří o *gerichtliche Zuständigkeit*[60], anglická jazyková verze o *jurisdiction*[61] a slovenská

[53] Dříve jurisdikce, v němčině Gerichtsbarkeit, v angličtině jurisdiction.
[54] PAUKNEROVÁ, Monika. Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva. Část II. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky. *Právní fórum*. 2006, č. 4, s. 46.
[55] KUČERA, Zdeněk. In KUČERA, Zdeněk. PAUKNEROVÁ, Monika. RŮŽIČKA, Květoslav. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. s. 352.
[56] PAUKNEROVÁ, Monika. 2006, op. cit. s. 46.
[57] V němčině Zuständigkeit, v angličtině competence.
[58] PAUKNEROVÁ, Monika. 2006, op. cit. s. 46.
[59] KUČERA, Zdeněk. In KUČERA, Zdeněk. PAUKNEROVÁ, Monika. RŮŽIČKA, Květoslav. a kol. op. cit. s. 352.
[60] Verordnerung (EG) Nr. 44/2001 des Rates vom 22. Dezember 2000 über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen.
[61] Council regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.

jazyková verze o *právomoci*[62]. Česká jazyková verze byla mnohými našimi odborníky na evropské mezinárodní právo soukromé dlouhou dobu přijímána převážně negativně, neboť příslušnost ve smyslu Brusel I odpovídá pravomoci ve smyslu českého práva.[63] Například podle názoru Moniky Pauknerové měla být respektována vůle českých zákonodárců a terminologie měla odpovídat českému právu, neboť současná situace nepřispívá ke kultuře a čistotě naší právní terminologie.[64] Naděžda Rozehnalová a Jiří Valdhans zpočátku při své odborné publikaci terminologii Brusel I nerespektovali a místo pojmu příslušnost používali termín (mezinárodní) pravomoc.[65]

Jiný názor zastávají Pavel Simon a Petr Šuk. Podle nich příslušnost ve smyslu nařízení Brusel I neodpovídá pravomoci ani příslušnosti ve smyslu českého práva, nýbrž se jedná o další, třetí pojem, který v sobě často zahrnuje jak určení, soudy kterého členského státu mají ve věci rozhodovat, tak i určení, který konkrétní soud v tomto členském státě ve smyslu místní příslušnosti má věc rozhodovat. Vzhledem k uvedenému považují terminologii Brusel I za správnou. [66]

V současné době však již panuje obecná shoda, že pojmy *Zuständigkeit* a *jurisdiction* podle Brusel I mají být do češtiny překládány jako příslušnost, i když se tento pojem příslušnosti ve smyslu Brusel I svým obsahem nerovná příslušnosti ve smyslu českého práva.[67] Brusel I bis tuto terminologii Brusel I převzal v celém rozsahu. Vzhledem k uvedenému je i v této práci pracováno s pojmem příslušnost.

3.2.2. Základní příslušnost

Základní příslušnost, některými autory též nazývaná jako obecná[68], je základním východiskem úpravy příslušnosti v nařízení Brusel I bis. Její úpravu nalezneme v 1. oddílu II. kapitoly nařízení, konkrétně v článcích 4 až 6. V téměř v nezměněné podobě vychází z článků 2 až 4 nařízení Brusel I. Stěžejním je zejména článek 4 obsahující základní pravidlo určování příslušnosti, a sice že nestanoví-li nařízení jinak,

[62] Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.
[63] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 97.
[64] PAUKNEROVÁ, Monika. 2006, op. cit. s. 45.
[65] Srov. např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. VALDHANS, Jiří. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část III. Právní fórum. 2005, č. 4, s. 121.
[66] SIMON, Pavel. ŠUK, Petr. Upravuje Nařízení Brusel I. soudní pravomoc nebo příslušnost? Procesní důsledky odpovědi na tuto otázku. *Právní fórum*. 2008, č. 2, s. 54 a 58.
[67] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 97.
[68] Srov. např. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda. TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách*). Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 200. ISBN 80-210-3054-2.

mohou být osoby s bydlištěm v některém z členských států žalovány u soudů tohoto státu. Státní příslušnost je irelevantní. Konkrétní soud v takto určeném členském státě, který bude spor rozhodovat, se potom stanoví podle národních pravidel tohoto členského státu, která upravují věcnou, funkční a místní příslušnost. U nás tedy podle o. s. ř. I zde se uplatní jak pro mezinárodní, tak pro vnitrostátní příslušnost zásada *perpetuatio fori*, tedy že pro stanovení podmínek příslušnosti je rozhodný okamžik podání návrhu na zahájení řízení.

Pro účely určování základní příslušnosti je nutné vymezit pojem bydliště ve smyslu Brusel I bis. Nařízení z důvodu opatrnosti žádnou definici tohoto pojmu neobsahuje. To, zda má strana bydliště na území členského státu, u jehož soudu byl návrh na zahájení řízení podán, se určuje podle národního práva tohoto státu[69]. Pokud nemá strana bydliště v tom členském státě, u jehož soudu byl návrh na zahájení řízení podán, posuzuje se, zda má bydliště v jiném členském státě, podle práva tohoto dalšího členského státu.[70]

V anglické verzi Brusel I bis uvedený pojem *domicil* přeložený do češtiny jako bydliště je značně problematický a zcela odlišný od české právní terminologie, zejména vzhledem k jiným než fyzickým osobám. Pro účely nařízení se bydlištěm společností, jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob totiž rozumí místo, kde mají své sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu.[71] Hodilo by se zde tedy spíše užití termínu sídlo nebo ústředí, což by však bylo naopak problematické pro osoby fyzické. Překlad nečiní terminologický problém pouze pro české právo, ale například i pro právo slovenské.

Má-li žalovaný bydliště v některém členském státě, může být u soudů jiného členského státu žalován pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 – 7 kapitoly II Brusel I bis. Toto pravidlo článku 5 odst. 1 nařízení, označované také jako pravidlo o tzv. exorbitantní příslušnosti nebo pravidlo o vyloučení soudů, vylučuje, aby osoba, která má bydliště na území některého členského státu, byla žalována před soudy jiného

[69] Podle českého práva je bydlištěm fyzické osoby obec, resp. městský obvod, ve kterém tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat, tj. zejména místo, kde má byt, rodinu, popř kde pracuje, jestliže tam také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru na něm nic nemění, nejsou-li současně doprovázeny okolnosti, z nichž lze usuzovat, že osoba se v místě dočasného pobytu zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet. Není totožný s pojmem trvalý pobyt. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 444/2004 ze dne 2. 6. 2005.
[70] Čl. 62 Brusel I bis.
[71] Čl. 63 Brusel I bis.

členského státu na základě pravidel o příslušnosti stanovených v národním právu tohoto členského státu nad rámec ustanovení Brusel I bis.[72]

Nemá-li žalovaný bydliště v žádném členském státě, může být příslušnost soudů členského státu založena ustanoveními upravujícími výlučnou příslušnost nebo dohodou stran. V ostatních případech je příslušnost určována národními předpisy konkrétních členských států[73] a mezinárodními smlouvami, jimiž jsou členské státy vázány, s výjimkou platných dohod o příslušnosti, výlučné příslušnosti a spotřebitelských a pracovních smluv, má-li spotřebitelův smluvní partner či zaměstnavatel bydliště mimo území EU.

Žalovanou fyzickou osobou s neznámým bydlištěm se Soudní dvůr zabýval v rozsudku č. C-327/10 ve věci Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner, který je podrobně rozebrán v kapitole 4.2 této práce.

3.2.3. Zvláštní příslušnost

Zvláštní příslušnost, někdy též nazývána jako alternativní[74], je upravena ve dvou článcích 2. oddílu kapitoly II. nařízení Brusel I bis. Článek 7 taxativně vyjmenovává skutkové podstaty spočívající v hmotném právu, článek 8 pak případy pocesněprávní. Princip aplikace spočívá v následujícím. Je-li naplněno pravidlo základní příslušnosti, tedy žalovaný má bydliště na území členského státu, a zároveň je naplněn alespoň jeden z důvodů zvláštní příslušnosti, může si žalobce zvolit, zda bude žalovaného žalovat ve členském státě jeho bydliště podle pravidel základní příslušnosti či ve členském státě určeném podle naplněného ustanovení zvláštní příslušnosti.

Volba může být ovlivněna mnoha rozdílnými faktory, například vzdáleností soudu od bydliště žalobce, úředním jazykem daného soudu, procesními pravidly a dalšími obdobnými faktory, ale také pravděpodobností nejpříznivějšího výsledku pro žalobce. Tento fenomén nazývaný *forum shopping* je na území EU z hlediska současné právní úpravy nemožné vyloučit, zejména s ohledem na zvláštní příslušnost a na dohody stran. Nyní již není považován za tak problematický jako v minulosti, neboť soudní řízení ve všech členských státech je ovládáno principy zajišťujícími standardy spravedlivého procesu.[75]

---

[72] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 99 – 100.
[73] V České republice zejména ust. § 37 z. m. p. s.
[74] Srov. např. VALDHANS, Jiří. ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část IV. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, č. 7, s. 233.
[75] Srov. např. PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 100.

3.2.3.1. Případy zvláštní příslušnost podle článku 7

Jedná-li se o spory mající původ v závazcích ze smlouvy, může být alernativně žalováno v místě, kde závazek byl nebo měl být splněn. Protože se jedná o jedno z nejužívanějších ustanovení Brusel I bis, ale i Brusel I, a autoři byli při jeho tvorbě spíše struční, existuje k jeho výkladu a konkretizaci bohatá judikatura Soudního dvora.[76] Samo nařízení subsidiárně definuje pouze místo plnění pro případ, jedná-li se o prodej zboží nebo poskytování služeb a strany si jej ve smlouvě nedohodnou. Pro prodej zboží se za místo plnění považuje místo na území členského státu, kam zboží bylo nebo mělo být podle smlouvy dodáno. Pro služby místo na území členského státu, kde služby byly nebo měly být v souladu se smlouvou poskytnuty. Definici samotné smlouvy však už v nařízení nenajdeme. Soudní dvůr smlouvu ve smyslu článku 7 odst. 1 Brusel I bis definuje jako dobrovolně převzatou povinnost jedné osoby vůči druhé osobě.[77] Jedná se tedy o širší výklad než v našem občanském právu, které smlouvu definuje jako dvoustranné nebo vícestranné první jednání směřující ke vzniku závazku a vznikající úplným a bezpodmínečným přijetím návrhu k uzavření smlouvy.[78]

Co se týče deliktní či kvazideliktní odpovědnosti, lze žalovat tam, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. Ani zde nařízení neobsahuje definici deliktní či kvazideliktní odpovědnosti či škodné události, jejich interpretaci opět ponechává Soudnímu dvoru. Delikt byl poprvé negativně definován v rozsudku Kalfelis[79] jako odpovědnost jiná než vzniklá ze smlouvy ve smyslu článku 7 odst. 1 nařízení. V dalších

[76] Např. v rozsudku Soudního dvora č. C-38/81 ve věci *Effer SpA v. Hans-Joachim Kantner* ze dne 4. 3. 1982 Soudní dvůr rozhodl, že žalobce se může dovolávat čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy (současný čl. 7 odst. 1 Brusel I bis) i v případě, je-li existence samotné smlouvy sporná. V rozsudku Soudního dvora č. C-469/12 ve věci *Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH v. Olbrich Transport und Logistik GmbH* ze dne 14. 11. 2013 Soudní dvůr vyloží čl. 5 odst. 1 Brusel I (současný čl. 7 odst. 1 Brusel I bis) tak, že smlouvu o skladování zboží ve smyslu tohoto řízení podřadí pod smlouvu o poskytování služeb ve smyslu tohoto ustanovení. V rozsudku Soudního dvora č. C-548/12 ve věci *Marc Brogsitter v. Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräßdorf* ze dne 13. 3. 2014 Soudní dvůr považuje za žalobu patřící mezi případy, kdy předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy ve smyslu čl. 5 odst. 1 Brusel I písm. a) i žaloby na určení občanskoprávní odpovědnosti, jako je žaloba ve smyslu původního řízení, kterou je možné podle vnitrostátního práva považovat za deliktní, a to pokud lze vytýkané jednání považovat za porušení smluvních povinností, jež mohou být určeny s přihlédnutím k předmětu smlouvy.

[77] Poprvé rozsudek Soudního dvora č. C-26/91 ve věci *Jakob Handte & Co. GmbH v. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA* ze dne 17. 6. 1992, potvrzeno např. rozsudek Soudního dvora č. C-51/97 ve věci *Réunion Européenne SA a další v. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel Alblasgracht V002* ze dne 27. 10. 1998.

[78] ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In DVOŘÁK, Jan. ŠVESTKA Jiří. ZUKLÍNOVÁ Michaela. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. I. díl: Obecná část.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s 168. ISBN 978-80-7478-326-5.

[79] Rozsudek Soudního dvora č. 189/87 ve věci *Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a další* ze dne 27. 9. 1988.

rozsudcích pak Soudní dvůr uvedenou definici dále rozvíjel a zpřesňoval.[80] Škodná událost, jakožto pojem hmotněprávní, spadá spíše do problematiky nařízení Řím II. Z hlediska příslušnosti je významné jak místo, kde samotná škoda vznikla či měla vzniknout, tak místo, kde došlo k události zapříčiňující vznik škody. Brusel I bis žádné z těchto míst neupřednostňuje, žalobce si může sudiště mezi nimi zvolit sám.[81]

Ve věcech náhrady škody nebo uvedení do původního stavu vyvolané trestným činem, je možné alternativně žalovat u soudu, u něhož byla podána obžaloba. Podmínkou je, že tento soud je podle národního práva takto určeného členského státu zároveň oprávněn rozhodovat i o občanskoprávních nárocích.

Podle místa, kde se nachází předmětný kulturní statek v okamžiku podání žaloby, lze soud tohoto členského státu zvolit jako příslušný v občanskoprávních řízeních týkajících se navrácení kulturních statků z titulu vlastnictví ve smyslu čl. 1 bodu 1 směrnice 93/7/EHS. Bod 17 preambule pak k ustanovení doplňuje, že řízením uvedeným v článku 7 odst. 4 Brusel I bis by neměla být dotčena řízení zahájená podle této směrnice.

Ve sporech vyplývajících z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, může být žalováno také u soudu místa, kde se tyto entity nacházejí, přičemž nařízení opět tyto klíčové pojmy nedefinuje. Podle Soudního dvora by se výklad těchto pojmů neměl řídit jejich výkladem podle národních práv členských států, nýbrž v zájmu zachování právní jistoty by měl být pro všechny členské státy shodný. Podle jednoho z prvních rozsudků v této věci by se mělo jednat o entity trvalé povahy s vlastním obchodním vedením, prodlužující vliv kmenových společností a s materiálním vybavením pro uzavírání obchodů se třetími subjekty.[82] Avšak i tuto definici Soudní dvůr ve své následující judikatuře ještě zpřesňuje a konkretizuje.[83]

---

[80] Např. v rozsudku Soudního dvora č. C-261/90 ve věci *Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler v. Dresdner Bank AG.* ze dne 26. 3. 1992 vylučuje z působnosti čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy (současný čl. 7 odst. 2 Brusel I bis) žalobu, jejímž účelem není přikázat dlužníkovi nahradit škodu způsobenou jeho podvodným jednáním, nýbrž dosáhnout neúčinnosti této dispozice vůči věřiteli. V uvedeném spatřuji vliv na české právo ve vztahu k institutu relativní neúčinnosti upraveném v § 589 a násl. o. z.

[81] Rozsudek Soudního dvora č. 21/76 ve věci *Handelswekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d´Alsace SA* ze dne 30. 11. 1976.

[82] Rozsudek Soudního dvora č. 33/78 ve věci *Somafer SA v. Saar-Ferngas AG* ze dne 22. 11. 1978.

[83] Např. rozsudek Soudního dvora č. C-139/80 ve věci *Blanckaert & Willems PVBA v. Luise Trost* ze dne 18. 3. 1981 týkající se obchodních zástupců a rozsudek Soudního dvora č. C-439/93 ve věci *Lloyd´s Register of Shipping v. Société Campenon Bernard* ze dne 6. 4. 1995, podle kterého na závazky vzniklé ze sporu s pobočkou může být aplikován čl. 5 odst. 5 Bruselské úmluvy (současný čl. 7 odst. 5 Brusel I bis), i když tyto závazky nejsou plněny v členském státě sídla pobočky.

V místě sídla trustu může být žalováno v případě sporu proti zakladateli, členovi správní rady nebo oprávněnému, jedná-li se o trust zřízený zákonem nebo písemným nebo písemně potvrzeným ústním právním úkonem.

Ve sporech o zaplacení odměny za záchranu nebo pomoc při záchraně nákladu nebo zboží lze žalovat u soudu, v jehož působnosti došlo k zadržení tohoto nákladu nebo zboží za účelem zajištění této platby, nebo u soudu, v jehož působnosti tento náklad nebo zboží mohly být zajištěny za účelem zajištění této platby, avšak nestalo se tak, neboť byla složena jistota nebo bylo poskytnuto jiné zajištění. Toto ustanovení je aplikovatelné pouze v případě tvrzení, že žalovaný má práva k nákladu nebo zboží nebo je měl alespoň v době poskytnutí pomoci nebo záchrany. Uvedené pravidlo doplňuje podrobnou úpravu této problematiky obsaženou v Úmluvě vztahující se na zadržení námořních lodí.[84]

3.2.3.2. Případy zvláštní příslušnosti podle článků 8 a 9

V případě společenství žalovaných mohou být všichni žalováni u soudu místa bydliště pouze jednoho z nich. Předpokladem je velmi úzké věcné spojení těchto nároků.[85] Účelem je zabránit vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních. Je pouze na žalobci, zda žaloby spojí v jednu nebo zda bude žalovat každou osobu samostatně. V případě, že některý z žalovaných má bydliště mimo EU, bude možnost spojení žalob posuzována podle národního práva příslušného soudu.

Žaloby o záruku nebo intervenční žaloby mohou být podávány rovněž u soudu, u něhož byla podána původní žaloba. Výjimku představují řízení takto zahájená pouze za účelem odnětí žalovanému možnosti být souzen v místě svého bydliště podle pravidel základní příslušnosti.

Ve věci vzájemné žaloby vyplývající ze stejné smlouvy nebo stejné skutečnosti jako žaloba původní, je alternativně příslušný soud rozhodující o původní žalobě. Tyto vzájemné žaloby musí mít stejný skutkový základ a musí se týkat stejných subjektů.

Týká-li se žaloba smlouvy nebo nároku ze smlouvy, kde tato žaloba může být spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti témuž žalovanému, lze ji podat i u soudu členského státu, ve kterém se předmětná nemovitost nachází.

Poslední ustanovení k zvláštní příslušnosti upravuje používání a provozování lodí. V případě, že je v souladu s nařízením soud příslušný rozhodovat o odpovědnosti týkající

[84] International Convention Relating to Arrest of Sea-going Ships ze dne 10. 5. 1952.
[85] Úprava vychází z rozsudku Soudního dvora č. 189/87 ve věci *Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a další* ze dne 27. 9. 1988.

se používání a provozování lodí, je o omezení této odpovědnosti oprávněn rozhodovat také tento soud nebo soud jiný, určený národním právem tohoto členského státu.

3.2.4. Příslušnost pro zvláštní skupiny osob

Oddíly 3 až 5 kapitoly II obsahují zvláštní úpravu příslušnosti týkající se pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv. Účelem těchto zvláštních ustanovení je především ochrana slabší smluvní strany nad rámec obecných pravidel o příslušnosti zakotvených v nařízení,[86] k nimž jsou tato ustanovení ve vztahu *lex specialis*. Ochrana je poskytována osobám uplatňujícím pojistné plnění, spotřebitelům a zaměstnancům s bydlištěm na území EU.[87] Příslušnost pro zvláštní skupiny osob bývá některými autory nazývána též jako příslušnost speciální.[88]

Zvláštní pravidla spočívají především v ochraně v rovině aktivní a pasivní legitimace, rozšíření konceptu bydliště, omezení prorogačních dohod, zvláštní poučovací povinnosti při podřízení se zahájenému řízení a v možnosti vznést námitku nerespektování oddílů 3 až 5 v řízení o uznání a výkon rozhodnutí.[89] Jistý způsob ochrany bychom dle mého názoru mohli spatřovat rovněž v kazuističnosti úpravy.[90] Obecné pravidlo, že příslušnost soudů každého členského státu se určuje podle jeho vlastních pravidel o příslušnosti v případě, že žalovaný nemá bydliště na území žádného členského státu, se zde rovněž neuplatní.[91]

3.2.4.1. Příslušnost ve věcech pojištění

Úpravu příslušnosti ve věcech pojištění nalezneme ve 3. oddílu kapitoly II Brusel I bis, konkrétně v článcích 10 až 16. Nařízení samo o sobě definici pojištění neobsahuje. Stejně jako většina pojmů z nařízení musí být i tento pojem vykládán autonomně. Úprava se vztahuje pouze na spory, jejichž předmětem je soukromé individuální nebo skupinové pojištění. Na pojistné vztahy veřejnoprávního charakteru

[86] Bod 18 preambule Brusel I bis.
[87] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 106.
[88] Např. VALDHANS, Jiří. PAVLOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IV. Speciální pravomoci podle nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum.* 2005, č. 5, s. 161.
[89] VALDHANS, Jiří. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2018, s. 219. ISBN 978-80-7598-123-3.
[90] Srov. PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 106.
[91] Srov. čl. 6 odst. 1 Brusel I bis.

nebo spory ze smlouvy o zajištění[92] se neuplatní.[93] Pravidla uvedeného oddílu se použijí zejména ve sporech týkajících se vzniku, zániku a porušení pojistných smluv, práv a povinností jejich stran a přímých žalob proti pojistitelům. Zda se jedná o pojištění uzavřené dobrovolně nebo povinně, je irelevantní. Oddíl se týká žalob, kde na straně žalující vystupuje pojistník, pojištěný, oprávněná osoba, poškozený, pojistitel, spolupojistitel a jejich právní nástupci.[94]

Není-li některá ze stran smlouvy slabší stranou, nebude oddíl, vzhledem k hlavnímu účelu jeho existence – ochrany slabší smluvní strany, aplikován vůbec. Tak tomu bude například ve sporech mezi pojistiteli navzájem, neboť pojistitelé jsou zpravidla považováni za subjekty v hospodářsky silnějším postavení.[95]

Má-li pojistitel bydliště na území některého členského státu, může být žalován před soudy toho členského státu, ve kterém má bydliště. Byla-li žaloba podána pojistníkem, pojištěným, oprávněnou osobou nebo poškozeným,[96] může být pojistitel žalován i v místě bydliště žalobce. Týká-li se žaloba spolupojistitelů, může být pojistitel rovněž žalován u soudu členského státu, u kterého je žalován hlavní pojistitel[97].

Nemá-li pojistitel bydliště na území EU, má-li ale v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu a vyplývá-li spor z provozu této pobočky, zastoupení nebo provozovny, vztahují se na pojistitele stejná pravidla, jako kdyby měl na území toho členského státu bydliště. To znamená, že jsou-li naplněna uvedená kritéria, při určení příslušnosti se postupuje rovněž podle článku 11 odst. 1 nařízení.

Týká-li se spor pojištění odpovědnosti nebo pojištění nemovitosti, může být pojistitel žalován nejen způsobem podle článku 11 nařízení, ale také u soudu místa, ve kterém škodná událost nastala. Uvedené pravidlo se uplatní rovněž v případě, kdy jsou v pojistné smlouvě pojištěny a stejnou škodnou událostí postiženy jak nemovitosti, tak movité věci, jakožto vybavení těchto nemovitostí. Nad rámec uvedeného může být ve sporech z pojištění odpovědnosti pojistitel žalován i u soudu, u něhož podal poškozený

[92] Rozsudek Soudního dvora č. C-412/98 ve věci *Group Josi Reinsurance Company SA v. Universal General Insurance Company* (UGIC) ze dne 13. 7. 2000.
[93] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 106.
[94] VALDHANS, Jiří. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 221.
[95] Tamtéž s. 222.
[96] Oprávnění poškozeného nad rámec výčtu oprávněných osob vyplývá z výkladu Soudního dvora. Rozsudek Soudního dvora č. C-463/06 ve věci *FBTO Schadeverzekeringen NV v. Jack Odenbreit* ze dne 13. 12. 2007.
[97] Podle Jiřího Valdhanze pojistitel, který nese největší podíl na pojistném riziku. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 223.

proti pojištěnému žalobu. Uvedené pravidlo se ale uplatní pouze v případě, že to národní právo tohoto soudu připouští.

Ve věcech přímých žalob, tedy žalob, kterými poškozený žaluje přímo pojistitele, se rovněž postupuje podle výše uvedených pravidel. I zde to platí pouze tehdy, připouští-li přímé žaloby národní právo takto určeného soudu. Dovoluje-li to hmotné právo rozhodné pro takovou přímou žalobu,[98] může se pojistník či pojištěný k přímé žalobě připojit. Pak je soud, který rozhoduje o přímé žalobě, příslušný i pro tyto osoby.

Naopak pojistitel, jakožto silnější smluvní strana, může pojistníka, pojištěného nebo oprávněnou osobu žalovat pouze v členském státě místa bydliště žalovaného. Právo podat vzájemnou žalobu podle článku 8 odst. 3 Brusel I bis, tedy u soudu, u kterého byla v souladu s tímto oddílem podána původní žaloba, zůstává zachováno.

Obecná pravidla nařízení o příslušnosti se ve věcech spadajících do tohoto oddílu neužijí, s výjimkou článku 6 a článku 7 odst. 5 nařízení.

Dohoda o příslušnosti ve sporech spadajících do působnosti tohoto oddílu může být platně uzavřena pouze za dodržení taxativně stanovených podmínek. Musí být uzavřena až po vzniku sporu a musí umožňovat pojistníkovi a pojištěnému nebo oprávněné osobě žalovat u soudů nad rámec ustanovení oddílu 3. Pojistitel u soudů nad rámec ustanovení oddílu 3 žalovat nemůže ani na základě dohody o příslušnosti.[99] Připouští-li to právo státu, ve kterém mají pojistník, pojištěný či oprávněná osoba[100] a pojistitel společně v době uzavření smlouvy bydliště či obvyklý pobyt, je platná i taková dohoda, která zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu. Uvedené platí i v případě, že by škodná událost nastala v zahraničí. Platná je rovněž dohoda o příslušnosti uzavřená pojistníkem s bydlištěm mimo území EU, nejedná-li se o povinné pojištění nebo pojištění nemovitosti nacházející se na území některého z členských států. Dohoda může být uzavřena také v případě, týká-li se předmět pojistné smlouvy jednoho či více rizik uvedených v článku 16 Brusel I bis. Aby byla naplněna její forma, musí být splněny náležitosti článku 25.[101]

---

[98] Podle čl. 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

[99] VALDHANS, Jiří. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 224.

[100] Oprávnění pojištěného a oprávněné osoby vyplývá z výkladu Soudního dvora. Rozsudek Soudního dvora č. C-112/03 ve věci *Société financiére et industrialle du Peloux v. Axa Belgium a další* ze dne 12. 5. 2005.

[101] VALDHANS, Jiří. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 225.

Co se týče výkladu, mohou být na tento oddíl aplikovány některé judikáty Soudního dvora týkající se spotřebitelských smluv, neboť oba oddíly jsou si konstrukčně velmi podobné.[102]

3.2.4.2. Příslušnost u spotřebitelských smluv

Příslušnost u spotřebitelských smluv je upravena v článcích 17 až 19 oddílu 4 kapitoly II Brusel I bis. Spotřebitelské smlouvy jsou nařízením, na rozdíl od pojistných smluv, přímo definovány. Jedná se o smlouvy uzavřené spotřebitelem za účelem, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti a jejichž předmětem je koupě movitých věcí na splátky nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí a půjčka návratná ve splátkách. Dále se pak jedná o všechny případy, kdy smlouva byla uzavřena s osobou provozující profesionální nebo podnikatelskou činnost v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště nebo pokud se taková činnost na tento členský stát jakýmkoliv způsobem vztahuje a smlouva spadá do rozsahu této činnosti[103]. Soudní dvůr svým výkladem tuto definici postupně podrobněji konkretizuje.[104] O spotřebitelské smlouvy ve smyslu nařízení se naopak nejedná v případě přepravních smluv. Výjimku představují smlouvy týkající se kombinace dopravy a ubytování zahrnuté v ceně.

Definici spotřebitele nařízení nenabízí. Podle Soudního dvora je za spotřebitele ve smyslu Brusel I bis považována každá fyzická osoba, která je při uzavírání smlouvy slabší smluvní stranou, nejedná v rámci své podnikatelské činnosti[105], sama se účastní procesu uzavírání smlouvy, je konečným uživatelem věci[106] a uzavřením smlouvy sleduje dosažení zisku pro vlastní osobní potřebu.[107]

---

[102] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 107.

[103] Zde je spotřebitel pasivním spotřebitelem, neboť činnost je poskytována nebo se vztahuje ke státu místa bydliště spotřebitele. Spotřebitel za činností do jiného státu aktivně necestuje.

[104] Podrobněji např. k činnosti podnikatele zaměřené na určitý stát rozsudek Soudního dvora č. C-144/09 a č. C-585/08 ve spojených věcech *Peter Pammer v. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG* a *Hotel Alpenhof GesmbH v. Oliver Heller* ze dne 7. 12. 2010, k tomu, že smlouvy ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. c) nemusí být uzavírány na dálku rozsudek Soudního dvora č. C-190/11 ve věci *Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi* ze dne 6. 9. 2012, vyloučení použití čl. 18 odst. 1 pro kolektivní žaloby rozsudkem Soudního dvora č. C-498/16 ve věci *Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited* ze dne 25. 1. 2018.

[105] Drobní podnikatelé nejsou za spotřebitele považováni ani tehdy, pokud při uzavírání smlouvy stojí proti silnějším podnikatelským subjektům. Soudní dvůr zastává restriktivní výklad spotřebitele. Rozsudek Soudního dvora č. 150/77 ve věci *Bertrand v. Paul Ott KG* ze dne 21. 6. 1978.

[106] Při účasti za účelem následného prodeje věci není kupující již považován za spotřebitele. Rozsudek Soudního dvora č. C-269/95 ve věci *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl*. ze dne 3. 7. 1997.

[107] KYSELOVSKÁ, Tereza. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 226 – 227.

Spotřebitel může svého smluvního partnera žalovat buď u soudu členského státu, ve kterém má smluvní partner bydliště nebo u soudu místa bydliště spotřebitele. Bydliště smluvního partnera je naprosto irelevantní, může se dokonce nacházet mimo území EU. Smluvní partner může spotřebitele žalovat pouze v členském státě místa bydliště spotřebitele. Právo podat vzájemnou žalobu podle článku 8 odst. 3 nařízení, tedy u soudu, u kterého byla v souladu s tímto oddílem podána původní žaloba, zůstává stejně jako u pojistných smluv zachováno. Pokud spotřebitelův smluvní partner nemá bydliště na území EU, avšak má v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu a vyplývá-li spor z provozu této pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, vztahují se na smluvního partnera stejná pravidla, jako kdyby měl na území toho členského státu bydliště.

Obecná pravidla nařízení o příslušnosti ve věcech spadajících do tohoto oddílu se stejně jako u pojistných smluv s výjimkou článku 6 a článku 7 odst. 5 neužijí.

I u spotřebitelských smluv může být uzavřena platná dohoda o příslušnosti pouze za splnění taxativně stanovených pravidel nařízení. Dohoda musí být uzavřena až po vzniku sporu, musí spotřebiteli dovolovat zahájit řízení u soudů nad rámec ustanovení tohoto oddílu a připouští-li to právo státu, ve kterém mají spotřebitel a jeho smluvní partner společně v době uzavření smlouvy bydliště či obvyklý pobyt, je platná i taková dohoda, která zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu. Opět musí být splněny formální náležitosti dohody podle článku 25.

Judikatura Soudního dvora k tomuto oddílu je velmi široká a vzhledem k zaměření práce budou v kapitolách 4.2 a 4.3 podrobněji rozebrány pouze rozsudky č. C-327/10 a C-419/11.

3.2.4.3. Příslušnost pro individuální pracovní smlouvy

Ustanovení článků 20 až 23 oddílu 5 kapitoly II se použijí na všechny spory vyplývající z individuálních pracovních smluv, má-li zaměstnanec i zaměstnavatel bydliště na území EU. Nesplňuje-li zaměstnavatel tento požadavek, avšak má-li na území některého členského státu pobočku, zastoupení či jinou provozovnu, je s ním ve sporech vyplývajících z provozu této pobočky, zastoupení či jiné provozovny jednáno tak, jako by měl v tomto členském státě bydliště. Oddíl 5 se na něj tedy vztahuje také.

Pracovní smlouvu Brusel I bis nedefinuje. Soudní dvůr pracovní smlouvu ve smyslu nařízení vykládá jako ujednání mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, jehož předmětem je závislá činnost vázaná na pokyny a jejímž protiplněním je odměna.[108]

Zaměstnanec může svého zaměstnavatele žalovat v členském státě místa bydliště zaměstnavatele. V členském státě, ve kterém zaměstnanec obvykle vykonává nebo naposledy vykonával svou práci[109] a je-li takových členských států více, tak ve státě, ve kterém se nachází či nacházela provozovna, která zaměstnance do zaměstnání přijala, může zaměstnanec zaměstnavatele žalovat dokonce i v případě, že zaměstnavatel nemá bydliště na území žádného členského státu.

Zaměstnavatel může zaměstnance žalovat pouze v členském státě místa bydliště zaměstnance. Právo podat vzájemnou žalobu podle článku 8 odst. 3 nařízení zůstává i zde zachováno.

Aby byla dohoda o příslušnosti, jejímž předmětem je spor z individuální pracovní smlouvy, platná, musí být uzavřena až po vzniku toho sporu nebo musí zaměstnanci umožňovat žalovat zaměstnavatele u soudů členských států nad rámec tohoto oddílu.

Úprava uznání rozhodnutí v Brusel I nepovažovala nedodržení speciálních pravidel pro příslušnost ve věcech individuálních pracovních smluv za důvod pro neuznání rozhodnutí ve smyslu Brusel I, a to na rozdíl od porušení ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění a spotřebitelských smluv.[110] Brusel I bis v této oblasti práva zaměstnanců již řadí na roveň právům spotřebitelů a osob, k jejichž ochraně slouží speciální úprava ve věcech pojištění. Nedodržení pravidel oddílu 5 sankcionuje jak odepřením uznání, tak odepřením výkonu rozhodnutí ve smyslu Brusel I bis.[111]

3.2.5. Výlučná příslušnost

Výlučnou příslušnost, další z výjimek ze základní příslušnosti, upravuje Brusel I bis v jediném článku 24 oddílu 6 kapitoly II, předpoklady její existence však najdeme

[108] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 109.

[109] Podle interpretace Soudního dvora místo, kde má zaměstnanec efektivní centrum svých pracovních aktivit. Při jeho určování je nutné vzít v úvahu, že zaměstnanec tráví většinu pracovní doby v jednom členském státě, ve kterém má kancelář, kde organizuje svoji činnost a kam se vrací po každé zahraniční cestě. Rozsudek Soudního dvora č. 383/95 ve *věci Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd.* ze dne 9. 1. 1997. Později pak např. jako místo, učiněné skutečným středem činnosti zaměstnance nebo místo, ve kterém nebo ze kterého plní zaměstnanec podstatnou část svých závazků vůči zaměstnavateli. Je-li těchto míst více a nacházejí-li se ve více členských státech, tak místo, ze kterého zaměstnanec z časového hlediska poskytl největší část svého plnění vůči zaměstnavateli. Rozsudek Soudního dvora č. C-37/00 ve věci *Herbert Weber v. Universal Ogden Services Ltd*. ze dne 27. 2. 2012.

[110] Čl. 35 odst. 1 Brusel I.

[111] Čl. 45 odst. 1 písm. e) bod. 1 a čl. 46 Brusel I bis.

už v bodě 15 preambule. Pravidla, která ji určují, by měla být vysoce předvídatelná, vycházet z principu základní příslušnosti a až na výjimky být vždy předem určitelná.

Výlučnou příslušností obecně rozumíme situaci, kdy určitá věc je takového zásadního významu, že může být projednána a rozhodnuta pouze soudy určenými právním předpisem. Bydliště žalovaného, jeho státní příslušnost ani dohoda stran zde nehrají roli. Dojde-li k naplnění některé ze skutkových podstat uvedených v článku 24 Brusel I bis a klasifikovaných podle předmětu sporu, musí být daná občanskoprávní či obchodněprávní záležitost rozhodnuta pouze soudy toho členského státu, na který článek 24 odkazuje. Příslušnost konkrétního soudu v takto určeném členském státě je pak stanovena podle vnitrostátních předpisů tohoto státu.

Pokud jsou pravidla výlučné příslušnosti porušena a věc je rozhodnuta nepříslušným soudem, nemůže být vydané rozhodnutí podle nařízení v jiných členských státech uznáno.[112] Nutno však dodat, že v řízení o uznání rozhodnutí podle nařízení soud podmínku výlučné příslušnosti nezkoumá *ex officio*, k jejímu nedostatku přihlíží pouze na základě námitky stran.

Nastane-li situace, kdy budou moci být podle pravidel výlučné příslušnosti označeny za příslušné soudy dvou či více členských států a dojde-li k zahájení řízení u více těchto příslušných soudů více členských států, věc bude projednávat a rozhodovat soud, u kterého byl podán návrh na zahájení řízení jako první. Ostatní soudy se *ex officio* označí za nepříslušné.[113]

V určitých případech může nastat situace, kdy žalovaný má bydliště na území členského státu, avšak pravidla výlučné příslušnosti odkazují na soudy nečlenského státu. Podle některých názorů jsou pravidla výlučné příslušnosti tak zásadního významu, že ani v těchto případech se od nich nelze odchýlit a věc by měla být rozhodnuta takto určenými soudy nečlenských států.[114] Odpůrci této teorie argumentují zejména gramatickým výkladem, kdy článek 24 výslovně hovoří o příslušnosti soudů členských států, stejně tak jako článek 27 týkající se přezkoumávání příslušnosti.[115]

Níže rozebrané jednotlivé případy výlučné příslušnosti musejí být vykládány restriktivně. Je tomu tak zejména z důvodu ochrany stran. Místo sudiště totiž častokrát

[112] Čl. 45 odst. 1 písm. e) bod ii) Brusel I bis.
[113] Srov. čl. 31 odst. 1 Brusel I bis.
[114] Teorie reflexivního účinku.
[115] Např. KRÁLIČEK Jaroslav. In KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti: analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel I bis.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 507. 2014, s. 357. ISBN 978-80-210-7770-6.

nemusí souviset s bydlištěm žádné ze stran a strany ani nemají žádnou možnost místo sudiště podle článku 24 ovlivnit, čímž může být jejich postavení ve sporu ve prospěch výlučné příslušnosti významně znevýhodněno.[116]

3.2.5.1. Věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí

Věci týkající se věcných práv k nemovitostem a nájmu nemovitostí, jsou příslušné projednávat a rozhodovat soudy členského státu, ve kterém se daná nemovitost nachází. Ostatní řízení týkající se nemovitostí jsou z aplikace ustanovení vyloučena.[117] Výjimku z výlučnosti týkající se nájmu nemovitosti představuje nájem za účelem dočasného soukromého užívání na dobu nejvýše šesti po sobě jdoucích měsíců, je-li nájemcem fyzická osoba a mají-li nájemce i pronajímatel bydliště na území stejného členského státu. Zde může být alternativně žalováno rovněž podle pravidel základní příslušnosti.

3.2.5.2. Platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických nebo fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů

Pro tato řízení jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se nachází sídlo předmětné společnosti, právnické osoby nebo sdružení, přičemž sídlo určuje soud podle pravidel mezinárodního práva soukromého. Obecná ustanovení o bydlišti ve smyslu Brusel I bis se zde neuplatní. Je tomu tak především proto, aby byl jako příslušný určen pouze jediný členský stát.[118] Bydlištěm společností, jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob ve smyslu nařízení se totiž rozumí místo, kde mají své sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu. Z toho jednoznačně vyplývá, že bydliště je mnohem širším pojmem než pojem sídlo. Bydliště mnohem častěji odkazuje do různých členských států, což příliš nekoresponduje se samotnou existencí a cíli institutu výlučné příslušnosti.[119]

Ostatní řízení týkající se jmenovaných entit jsou z aplikace výlučné příslušnosti vyloučena.

---

[116] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 110.

[117] Např. určení, že osoba drží nemovitost jako správce cizího majetku podle rozsudku Soudního dvora č. C-294/92 ve věci *George Lawrence Webb v. Lawrence Desmond Webb* ze dne 17. 5. 1994, nárok na náhradu za užívání obydlí po zrušení převodu vlastnického práva podle rozsudku Soudního dvora č. 292/93 ve věci *Norbert Lieber v. Willi S. Göebel a Siegrid Göebel* ze dne 9. 6. 1994, zrušení smlouvy o koupi pozemku a náhrady škody s tím související podle rozsudku Soudního dvora č. C-518/99 ve věci *Richard Gaillard v. Alaya Chekili* ze dne 5. 4. 2001.

[118] Ve výjimečných případech při existenci dvou či více sídel by se uplatnilo pravidlo článku 31 odst. 1 Brusel I bis.

[119] Srov. VALDHANS Jiří. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 238-239.

3.2.5.3. Platnost zápisů do veřejných rejstříků

Platnost zápisů do veřejných rejstříků jsou oprávněny projednávat a rozhodovat pouze soudy toho členského státu, ve kterém jsou tyto rejstříky vedeny. Pravidlo se vztahuje výlučně na platnost zápisů, pro ostatní řízení týkající se veřejných rejstříků se neuplatní.

3.2.5.4. Zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis

V těchto řízeních jsou oprávněny rozhodovat pouze soudy toho členského státu, ve kterém bylo o udělení nebo zápis požádáno, kde byly uděleny nebo zapsány nebo kde platí za udělené nebo zapsané na základě právního aktu Unie[120] nebo mezinárodní smlouvy[121]. Nařízení reflektuje judikaturu Soudního dvora[122] a na rozdíl od Brusel I výslovně uvádí, že ustanovení se použije na všechny spory bez ohledu na to, zda došlo k uplatnění předmětných otázek prostřednictvím žaloby nebo námitky.

3.2.5.5. Výkon rozhodnutí

V řízeních týkajících se výkonu rozhodnutí jsou výlučně příslušné rozhodovat soudy toho členského státu, ve kterém byl nebo má být výkon rozhodnutí proveden. Pravidlo vychází z názoru Soudního dvora, podle kterého by soudy toho členského státu, na jehož území se má výkon rozhodnutí provést, měly aplikovat předpisy upravující činnost těch orgánů, které výkon daného rozhodnutí provádějí.[123]

3.2.6. Dohodnutá příslušnost

Příslušnost místa sudiště, která je založená dohodou stran, bývá označována jako příslušnost dohodnutá, příslušnost ujednaná či prorogace. Obecně vychází z autonomie vůle a soukromoprávního principu smluvní volnosti stran, kdy si strany mohou zvolit nejen to, zda bude jejich spor řešen soudními či mimosoudními orgány, ale také který

[120] Nařízení Rady (ES) č. 2100/94 o odrůdových právech Společenství ze dne 27. 7. 1994, Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství ze dne 12. 12. 2001, Nařízení Rady (ES) č. 510/2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin ze dne 20. 3. 2006, Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 o ochranné známce Společenství ze dne 26. 2. 2009, která rovněž obsahují pravidla soudní příslušnosti. Tato nařízení jsou k Brusel I bis v poměru *lex specialis*, jejich ustanovení se před čl. 24 bod 3) Brusel I bis uplatní přednostně.

[121] Např. Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. 3. 1883, Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek ze dne 14. 4. 1891, Úmluva o udělování evropských patentů ze dne 5. 10. 1973 atd.

[122] Rozsudek Soudního dvora č. C-4/03 ve věci *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG* ze dne 13. 7. 2006.

[123] Rozsudek Soudního dvora č. C-261/90 op. cit.

soudní orgán bude rozhodovat jako místně příslušný, tedy bude prorogován. Obecná ustanovení právního předpisu o příslušnosti, kterou by se spor bez platné dohody řídil, se poté ve prospěch prorogace neaplikují, což naopak představuje derogační účinek dohody. Na české vnitrostátní úrovni je prorogace dovolena pouze ve vztazích mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti s výjimkou případů, kdy je zákonem stanovena příslušnost výlučná.[124] Ve vztazích s mezinárodním prvkem je rovněž stranám na vůli sjednat si právo, podle kterého bude jejich spor rozhodován. Problematika volby práva se však netýká tématu mé práce, proto ji zde nebudu podrobněji rozebírat.

Brusel I bis dohody o příslušnosti upravuje v článku 25 oddílu 7 kapitoly II nazvaném ujednání o příslušnosti. Ustanovení jsou vcelku podrobná a jejich účelem je jasné a jednoznačné učení příslušného soudu.[125] Pokud se strany dohodnou, že již vzniklý nebo budoucí spor vyplývající z určitého právního vztahu má být rozhodován soudem nebo soudy určitého členského státu, je k rozhodnutí příslušný soud nebo soudy zvoleného členského státu. Bydliště stran je zde na rozdíl od Brusel I[126] irelevantní, což znamená, že žádná ze stran nemusí mít bydliště na území EU. Jedinou podmínkou, která musí být splněna, je prorogace soudů některého z členských států. Pokud jsou níže uvedené podmínky prorogace splněny, bude platná i taková dohoda, kterou si strany sporu s mezinárodním prvkem zvolí jako místo sudiště jiný členský stát, avšak obě mají místo bydliště na území stejného členského státu.[127]

Strany jsou v prorogaci omezeny předmětem sporu, který musí obsahovat mezinárodní prvek a spadat do působnosti Brusel I bis, výlučnou příslušností podle článku 24, ve věcech týkajících se pojištění článkem 15, ve věcech spotřebitelských článkem 19, ve věcech individuálních pracovních smluv článekem 23 a v poslední řadě tím, že dohoda nesmí být z hlediska své věcné platnosti[128] neplatná podle práva zvoleného členského státu. Neurčí-li strany jinak, dohodnutá příslušnost je příslušností výlučnou. Avšak na rozdíl od výlučné příslušnosti a obligatorní příslušnosti ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv není porušení dohody

[124] Ust. § 89a o. s. ř.
[125] Rozsudek Soudního dvora č. 269/95 op. cit.
[126] Čl. 23 Brusel I.
[127] Srov. ROZEHNALOVÁ Naděžda. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 244-245.
[128] Podle Rozehnalové ustanovení věcnou platností rozumí vnitřní podmínky platnosti dohody, nikoliv působnost dohody. Tamtéž s. 243.

o příslušnosti sankcionováno odepřením uznání a výkonu rozhodnutí ve smyslu Brusel I bis.[129]

Aby byla dohoda o příslušnosti platná, musí být uzavřena v písemné formě, přičemž písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky umožňujícími trvalý záznam. Ústní forma je dostačující pouze tehdy, je-li následně písemně potvrzena[130]. Prorogační dohoda je platná také v případě, odpovídá-li její forma zvyklostem zavedeným mezi jejími stranami a v mezinárodním obchodě obchodním zvyklostem, které její strany znaly nebo musely znát, a které strany smluv tohoto druhu v daném obchodním odvětví znají a pravidelně se jimi řídí[131].

Dohoda může být uzavřena ve formě samostatné dohody, může být součástí smlouvy jakožto prorogační doložka, může být obsažena ve vícero dokumentech nebo může být uvedena v obchodních podmínkách, jsou-li součástí smlouvy. Pokud je součástí smlouvy, považuje se za nezávislou na ostatních ustanoveních smlouvy. Platnost dohody nelze zpochybňovat pouze z důvodu neplatnosti smlouvy. Prorogační dohoda je tedy ve vztahu k hlavní smlouvě autonomní a musí být posuzována samostatně.[132] O její platnosti je rozhodováno podle práva členského státu, na jehož území se nachází prorogovaný soud.[133]

Z gramatického výkladu článku 25 odst. 1 nařízení jednoznačně vyplývá, že prorogovány mohou být pouze soudy členských států. Soudy nečlenských států tedy mohou být prorogovány pouze na základě mezinárodních úmluv. Strany mohou prorogovat jeden konkrétní soud členského státu, soudy konkrétního členského státu jako celek nebo více soudů více členských států.[134] Prorogovaný soud nemusí být určitelný přímo z textu doložky. Stačí, obsahuje-li doložka objektivní kritéria, na základě kterých má být tento soud určen. Vnitrostátní soud však z formulace doložky a vzhledem k okolnostem případu musí být schopen určit, zda je příslušný či není.[135] Zvolí-li si strany soudy členského státu, aniž by stanovily konkrétní soud, bude tento soud určen podle vnitrostátního práva zvoleného členského státu.

---

[129] Čl. 45 odst. 1 písm. e) a čl. 46 Brusel I bis.

[130] Byla-li prorogační doložka ústně prohlášena jednou stranou, druhá strana nevznesla námitky a nejedná-li se o případ čl. 25 odst. 1 písm. c) nebo c) Brusel I bis, nejedná se o platnou dohodu o příslušnosti. Rozsudek Soudního dvora č. 25/76 *Galeries Segoura SPRL v. Rahim Bonakdarian* ze dne 14. 12. 1976.

[131] Vychází z čl. 9 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. 4. 1980.

[132] Např. Rozsudek Soudního dvora č. 269/95 op. cit.

[133] Bod 20 preambule a čl. 25 odst. 1 Brusel I bis.

[134] BŘÍZA Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 141. ISBN 978-80-7179-606-0.

[135] Rozsudek Soudního dvora č. C-387/98 ve věci *Coreck Maritime GmbH v. Handelsveem BV a další* ze dne 9. 11. 2000.

Dohody o příslušnosti se vztahují jenom na ty osoby, které s ní vyslovily souhlas.[136] Výjimku z tohoto pravidla mohou představovat například určité případy týkající se pojistných smluv.[137] V žalobách proti zakladateli, členovi správní rady trustu nebo oprávněnému z trustu jsou výlučně příslušné rozhodovat prorogované soudy členských států jen tehdy, jedná-li se o vztahy mezi těmito osobami nebo o jejich práva či povinnosti v rámci trustu, a je-li prorogační doložka součástí zakladatelské listiny trustu.[138]

Institut prorogace v mezinárodním právu soukromém stejně tak jako v právu vnitrostátním s sebou přináší pozitivní i negativní důsledky. Motivem může být zejména příznivost procesního prostředí, jazyk řízení, procesní náklady, právo, podle kterého bude spor rozhodován a vzdálenost od bydliště. Nevýhodou může být nátlak na slabší stranu k uzavření nevýhodné doložky.[139]

3.2.7. Podřízení se zahájenému řízení

V článku 26 oddílu 7 kapitoly II upravuje nařízení spolu s dohodami o příslušnosti také podřízení se zahájenému řízení. Tento institut nazývaný též jako submise[140] či zvláštní prorogace[141] naše vnitrostátní občanské právo procesní nezná. Výhody institutu mohou být podobné jako výhody prorogace zmíněné v předchozí kapitole.

I když soud členského státu není podle ustanovení o příslušnosti zakotvených v nařízení příslušný, stane se příslušným, zúčastní-li se žalovaný řízení před ním. Výjimku představuje účast žalovaného před soudem pouze za účelem namítnutí nepříslušnosti soudu nebo výlučná příslušnost jiného soudu. Nařízení Brusel I bis ustanovení článku 26 ještě na rozdíl od původní úpravy v Brusel I doplňuje o druhý odstavec představující speciální úpravu pro zvláštní skupiny osob. Je-li žalovaným pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy, poškozený, spotřebitel nebo zaměstnanec, musí nepříslušný soud nejprve ověřit skutečnost, že žalovaný zná své právo namítat nepříslušnost tohoto soudu a že zná následky, které vyvolá jeho účast nebo

[136] FILANOVÁ Silvie. In KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. 2014, op. cit. s. 449.
[137] Např. pojistné smlouvy uzavřené ve prospěch pojistníka a třetích osob, byla-li prorogace platně sjednána mezi pojistníkem a pojistitelem a týká-li s řízení, která mohou být zahájena i těmito třetími osobami, mohou tyto třetí osoby žalovat podle prorogační dohody. Rozsudek Soudního dvora č. 201/82 ve věci *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG a další v. Amministrazione del Tosoro dello Stato* ze dne 14. 7. 1983.
[138] Čl. 25 odst. 3 Brusel I bis.
[139] ROZEHNALOVÁ Naděžda. In ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. 2018, op. cit. s. 242.
[140] Rozehnalová tamtéž, s. 249.
[141] PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. s. 114.

neúčast v řízení před tímto soudem. Až poté se může soud prohlásit za příslušný podle článku 26 odst. 1 nařízení.[142]

Aby k podřízení se příslušnosti nedošlo, musí žalovaný zpochybnit příslušnost námitkou nejpozději při úkonu, který lze dle vnitrostátního práva státu, o jehož soud se jedná, kvalifikovat jako první obranu adresovanou soudu, jemuž byla věc předložena.[143] Ustanovení lze aplikovat i v případě existence platné dohody o příslušnosti ve smyslu čl. 25 Brusel I bis.[144]

[142] Srov. rozsudek Soudního dvora č. C-111/09 ve věci *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas* ze dne 20. 5. 2010, viz kapitola 4.1 této práce.
[143] Srov. FILANOVÁ Silvie. In KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. 2014, op. cit. s. 475.
[144] Rozsudek Soudního dvora č. 150/80 ve věci *Elefanten Schuh GmbH v. Pierr Jacqmain* ze dne 24. 6. 1981.

4. Předběžné otázky českých soudů ve věcech příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis

V následující kapitole podrobně rozeberu předběžné otázky, které byly českými soudy předloženy ve věcech příslušnosti podle nařízení Brusel I a navazující rozsudky Soudního dvora, kterými tyto předběžné otázky byly zodpovězeny. Stručně shrnu skutkový stav původního řízení, ze kterého tyto předběžné otázky vyvstaly. V poslední řadě se pokusím tato rozhodnutí Soudního dvora zhodnotit a určit, jakým způsobem přispěla k výkladu nařízení Brusel I a Brusel I bis.

Ve věci příslušnosti podle nařízení Brusel I bis nebyl k dnešnímu dni vydán žádný rozsudek, kterým by Soudní dvůr rozhodoval o předběžné otázce položené soudy České republiky.

4.1. Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group proti Michalu Bilasovi

4.1.1. Skutkový stav

Dne 30. května 2002 byla mezi Českou podnikatelskou pojišťovnou coby pojišťovací společností se sídlem v České republice a panem Bilasem coby pojistníkem s bydlištěm na Slovensku uzavřena pojistná smlouva. Dne 14. dubna 2008 podala pojišťovna proti panu Bilasovi žalobu k Okresnímu soudu v Chebu, na základě které požadovala úhradu dlužného pojistného ve výši 1.755,- Kč spolu s úroky z prodlení. Na základě žaloby Okresní soud v Chebu žalovaného vyzval, aby se k věci vyjádřil. Pan Bilas ve svém vyjádření žalobou uplatněný nárok pojišťovny zpochybnil, nikoliv však místo sudiště.

Okresní soud v Chebu si nebyl jistý, zda v dané věci mohou být příslušné soudy České republiky, a to zejména s ohledem na následné uznání a výkon rozhodutí. Věc se bezesporu týkala pojištění, tedy oddílu 3 kapitoly II Brusel I, na základě které může být pojistník žalován pouze u soudů toho členského státu, na jehož území má bydliště, zde tedy na Slovensku. Nejsou-li dodržena pravidla oddílu týkajícího se pojištění, nemůže být rozhodnutí uznáno v jiném členském státě.

Soud také nevěděl, zda vůbec může přezkoumat svoji příslušnost s ohledem na články 25 a 26 Brusel I, neboť podle těchto článků může soud svou příslušnost

přezkoumat pouze tehdy, jedná-li se o příslušnost výlučnou nebo neúčastní-li se žalovaný jednání. Ani jedna z těchto podmínek v uvedeném případě splněna nebyla.[145]

4.1.2. Předběžná otázka Okresního soudu v Chebu a rozsudek Soudního dvora č. C-111/09 ze dne 20. května 2010

Vzhledem k výše uvedenému Okresní soud v Chebu řízení přerušil a dne 3. února 2009 předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„*1) Je třeba článek 26 nařízení Brusel I vykládat tak, že neumožňuje soudu přezkoumat svoji mezinárodní příslušnost v případě, kdy se žalovaný řízení účastní, i když jde o věc podléhající pravidlům obligatorní příslušnosti podle oddílu 3 kapitoly II Brusel I a žaloba je podána v rozporu s nimi?*

2) Může žalovaný tím, že se řízení účastní, založit mezinárodní příslušnost soudu ve smyslu článku 24 nařízení Brusel I i v případě, kdy řízení jinak podléhá pravidlům obligatorní příslušnosti podle oddílu 3 kapitoly II Brusel I a žaloba je podána v rozporu s nimi?

3) V případě záporné odpovědi na druhou otázku, je možno skutečnost, že se žalovaný účastní řízení před jinak podle nařízení Brusel I nepříslušným soudem v pojistné věci, považovat za dohodu o příslušnosti ve smyslu článku 13 odst. 1 Brusel I?“[146]

O druhé předběžné otázce rozhodl Soudní dvůr takto: „*Článek 24 Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že se soud, jemuž byl spor předložen, aniž byla dodržena pravidla obsažená v oddílu 3 kapitoly II tohoto nařízení, musí prohlásit za příslušný, pokud se žalovaný účastní řízení před tímto soudem a neuplatní námitku nepříslušnosti, jelikož taková účast na řízení představuje konkludentní ujednání o příslušnosti.“*[147]

V odpovědi na první otázku Soudní dvůr odkázal na odpověď ke druhé otázce. Je-li soud k rozhodnutí příslušný podle druhé otázky, je odpověď na první otázku irelevantní.

Třetí předběžnou otázkou se Soudní dvůr vzhledem k první a ke druhé otázce vůbec nezabýval.

[145] Rozsudek Soudního dvora č. 111/09 op. cit. b. 13 – 17.
[146] Tamtéž b. 18.
[147] Tamtéž b. 36.

4.1.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení

Soudní dvůr se nejprve zabýval druhou předběžnou otázkou, jejíž podstatou je podle něho to, zda musí být článek 24 Brusel I vykládán tak, že byl-li soudu předložen spor v rozporu s oddílem 3 kapitoly II Brusel I, je tento soud příslušný, pokud se žalovaný řízení účastní a neuplatní námitku nepříslušnosti. Na tuto otázku Soudní dvůr odpověděl kladně. Podle článku 24 Brusel I není-li soud členského státu příslušný podle pravidel Brusel I, stane se příslušným, dostaví-li se žalovaný k jednání před tímto soudem. Jediné výjimky z tohoto pravidla představuje výlučná příslušnost a účast žalovaného před soudem pouze za účelem podání námitky nepříslušnosti. V uvedeném případě se žalovaný řízení před soudem účastnil, nevznesl námitku nepříslušnosti a ani pravidla výlučné příslušnosti se na případ nevztahují. Podle Soudního dvora tedy nic nebrání tomu, aby byla založena příslušnost soudů České republiky podle článku 24 Brusel I.[148]

Soudní dvůr v rozsudku rovněž výslovně zmiňuje, že vzhledem k uvedenému se tedy nemůže stát, že by rozhodnutí vydané tímto soudem v souladu s výše uvedeným nemohlo být uznané v jiných členských státech, neboť překážkou neuznání rozhodnutí je skutečnost, že bylo vydáno nepříslušným soudem. Okresní soud v Chebu zde ale není nepříslušným, jeho příslušnost je založena článkem 24 Brusel I.

Toto rozhodnutí Soudního dvora je podle mého názoru zcela správné a úplné. Domnívám se, že při výkladu článku 24 Brusel I Soudní dvůr vycházel z gramatického výkladu článku. V rámci koncepce ochrany slabší smluvní strany v Brusel I a Brusel I bis nevidím důvod, proč by se slabší strana nemohla vzdát ochrany jí poskytované, pokud je pro ni z jakéhokoliv důvodu nevýhodná. Soud členského státu, u kterého je pojistník žalován a který se nenachází v členském státě jeho bydliště, může být například pojistníkovi jazykově bližší, pojistník může lépe ovládat procesní právo tohoto státu, náklady řízení a advokátní služby mohou být nižší, a tak dále.

Toto stanovisko Soudního dvora formulované pro pojistné smlouvy se jistě bude vztahovat i ke spotřebitelským smlouvám a k individuálním pracovním smlouvám.[149]

V rozsudku Soudní dvůr uvedl, že neexistuje žádné pravidlo, na základě něhož by soudy byly povinny slabší smluvní stranu výslovně o účincích článku 24 Brusel I informovat. Takovou povinnost by bylo možné uložit pouze vložením takového

[148] Tamtéž b. 19 – 33.
[149] KYSELOVSKÁ, Tereza. In KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. 2014, op. cit. s. 320.

výslovného pravidla do nařízení.[150] Účinkem tohoto stanoviska Soudního dvora je podle mého názoru doplnění tohoto pravidla do článku 24 Brusel I, které přineslo nařízení Brusel I bis. Protože slabší strany nejsou tak znalé svých práv jako jejich smluvní partneři, domnívám se, že je dobře, že článek 26 Brusel I bis výslovně uložil soudům členských států povinnost u slabší strany ve věcech spadajících do oddílu 3, 4 nebo 5 před konkludentním uznáním příslušnosti ověřit, že jsou o svém právu namítat nepříslušnost informovány a že znají účinky, které jejich účast nebo neúčast v řízení před soudem vyvolá. Požadovat po slabších stranách znalost fungování institutu podřízení se příslušnosti podle Brusel I a Brusel I bis je podle mě nepřiměřeně přísné.

4.2. Hypoteční banka a.s. proti Udovi Mikovi Lindnerovi

4.2.1. Skutkový stav

Dne 19. srpna 2005 byla mezi Hypoteční bankou coby věřitelem se sídlem v České republice a panem Udem Mikem Lindnerem coby dlužníkem s bydlištěm v Mariánských Lázních a s německou státní příslušností uzavřena smlouva o hypotečním úvěru, jejíž součástí byla prorogační doložka, na základě které měl být v případě sporu ze smlouvy příslušný obecný soud banky určený podle jejího sídla zapsaného v obchodním rejstříku ke dni podání žaloby.

Dne 16. září 2008 podala Hypoteční banka proti panu Lindnerovi žalobu k Okresnímu soudu v Chebu, na základě které požadovala úhradu nedoplatku hypotečního úvěru ve výši 4.383.584,60 Kč spolu s úrokem z prodlení. Banka žalobu nepodala ke svému obecnému soudu podle prorogační doložky, neboť nemohla dohledat originál předmětné smlouvy, nýbrž k obecnému soudu dlužníka. Dne 16. října 2008 vydal Okresní soud v Chebu platební rozkaz, kterým žalobě v plném rozsahu vyhověl. Protože se platební rozkaz nepodařilo panu Lindnerovi doručit do vlastních rukou, byl dne 8. září 2009 zrušen. Soudu se nepodařilo zjistit místo pobytu dlužníka, ustanovil mu proto v souladu s ustanovením § 173 odst. 1. o.s.ř. jako osobě neznámého pobytu opatrovníka, který vznesl námitky k uplatněnému nároku Hypoteční banky, k místu sudiště však nikoliv.[151]

[150] Rozsudek Soudního dvora č. 111/09. Op. cit. b. 32.
[151] Rozsudek Soudního dvora č. C-327/10 ve věci *Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner* ze dne 17. 11. 2011. B. 20 – 26.

4.2.2. Předběžná otázka Okresního soudu v Chebu a rozsudek Soudního dvora č. C-327/10 ze dne 17. listopadu 2011

Vzhledem k výše uvedenému Okresní soud v Chebu řízení přerušil a dne 1. června 2010 předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Pokud je jeden z účastníků soudního řízení státním příslušníkem jiného státu, než je stát, ve kterém dané řízení probíhá, zakládá tato skutečnost mezinárodní prvek ve smyslu článku 81 (dříve článek 65) Smlouvy, který je jednou z podmínek aplikovatelnosti nařízení Brusel I?

2) Brání nařízení Brusel I použití takového ustanovení národního práva, které umožňuje vést řízení proti osobám, jejichž pobyt není znám?

3) V Případě záporné odpovědi na druhou otázku, lze vyjádření soudem ustanoveného opatrovníka žalovaného ve věci samé považovat za podrobení se soudní příslušnosti zdejšího soudu žalovaným ve smyslu článku 24 nařízení Brusel I i za situace, že předmětem řízení je nárok ze spotřebitelské smlouvy a soudy České republiky by nebyly příslušné podle článku 16 odst. 2 Brusel I k rozhodnutí tohoto sporu?

4) Lze považovat ujednání o místní příslušnosti konkrétního soudu za zakládající mezinárodní příslušnost zvoleného soudu ve smyslu článku 17 bodu 3 Brusel I a pokud ano, platí to i v případě, kdy by šlo o sjednání místní příslušnosti neplatné pro rozpor s článkem 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách?“[152]

O první otázce rozhodl Soudní dvůr kladně, tedy tak že: „*Nařízení Brusel I musí být vykládáno v tom smyslu, že předpokladem použití pravidel stanovených tímto nařízením je, že situace, o kterou jde ve sporu, kterým se zabývá soud členského státu, může vyvolat otázky ohledně určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu. O takovou situaci se jedná v takovém případě, jaký nastal ve věci v původním řízení, kdy soud členského státu rozhoduje o žalobě proti státnímu příslušníkovi jiného členského státu, jehož bydliště není tomuto soudu známo.*“[153]

O druhé otázce rozhodl Soudní dvůr následovně: „*Nařízení Brusel I musí být vykládáno v tom smyslu, že v takové situaci, o jakou se jedná v původním řízení, kdy spotřebitel, který je stranou smlouvy o dlouhodobém hypotečním úvěru s povinností informovat smluvního partnera o jakékoliv změně adresy, opustí své bydliště předtím, než je proti němu podána žaloba pro porušení smluvních povinností, jsou soudy členského*

[152] Tamtéž b. 27.
[153] Rozsudek Soudního dvora č. C-327/10. Op. cit. b. 35.

státu, na jehož území se nachází poslední známé bydliště spotřebitele, na základě článku 16 odst. 2 tohoto nařízení příslušné rozhodnout o této žalobě, jestliže nejsou podle článku 59 téhož nařízení schopny určit aktuální bydliště žalovaného a nemají ani průkazné indicie umožňující dospět k závěru, že žalovaný má skutečně bydliště mimo území Evropské Unie. Nařízení Brusel I musí být dále vykládáno v tom smyslu, že nebrání použití vnitrostátního procesního práva členského státu, které ve snaze zabránit situaci odepření spravedlnosti umožňuje vést řízení proti osobě, která se neúčastní řízení a jejíž pobyt není znám, pokud se soud, který se sporem zabývá, ujistí předem, než o něm rozhodne, že proběhla veškerá pátrání, která ukládájí zásady řádné péče a dobré víry, aby byl zjištěn pobyt žalovaného.“[154]

Ke třetí a čtvrté otázce se Soudní dvůr vzhledem k odpovědím na první a druhou otázku již nevyjadřoval.

4.2.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení

Podle Soudního dvora je podstatou první otázky to, zda musí být nařízení Brusel I bis vykládáno v tom smyslu, že podmínka pro aplikaci pravidel o příslušnosti podle Brusel I je splněna, je-li jeden z účastníků soudního řízení státním příslušníkem jiného členského státu než toho, ve kterém řízení probíhá.

Aby mohlo být nařízení Brusel I aplikováno, musí spor vykazovat mezinárodní prvek. Nařízení samo o sobě státní příslušnost nezohledňuje. Musí se však rozlišovat, za jakých podmínek se pravidla Brusel I ve věci příslušnosti použijí a naopak jaká kritéria podle těchto podmínek tuto příslušnost určují.[155] Soudní dvůr zde argumentoval především jedním z cílů nařízení Brusel I, kterým je zajištění právní jistoty a ochrany žalovaných s bydlištěm na území EU prostřednictvím stanovení jednotných pravidel, namísto použití různých pravidel platících v různých členských státech.

Odpovědí na tuto předběžnou otázku Soudní dvůr rozšířil aplikaci pravidel pro určení příslušnosti podle nařízení Brusel I i na případy, ve kterých je žalovaný příslušníkem cizího státu a ve členském státě, na jehož území se nachází soud, který se zabývá žalobou, nemá žádné známé bydliště.[156]

[154] Tamtéž b. 55.
[155] Srov. stanovisko generální advokátky Verici TRESTENJAK ze dne 8. 9. 2011 k věci C-327/10 Hypoteční banka v. Udo Mike Lindner. B. 65.
[156] Tamtéž b. 33 – 34.

Podstatou druhé otázky je podle Soudního dvora problém, zda nařízení Brusel I musí být vykládáno v tom smyslu, že brání užití ustanovení národního práva členského státu umožňující vést řízení proti osobám s neznámým pobytem.

Nařízení samo o sobě pravidlo pro určení příslušnosti v případě, kdy je pobyt žalovaného neznámý, neobsahuje. V původním řízení se jedná o spotřebitelskou smlouvu, pan Lindner tedy může být v souladu s článkem 16 odst. 2 Brusel I žalován pouze v místě svého bydliště. Po podání žaloby musí soud členského státu postupovat tak, že určí, zda má žalovaný spotřebitel na území tohoto členského státu bydliště, přičemž podle článku 59 Brusel I postupuje podle svého národního práva. Dospěje-li soud k negativní odpovědi, musí posoudit, zda nemá žalovaný bydliště v jiném členském státě, a to podle národního práva tohoto členského státu.

Soudní dvůr rozhodl, že nemůže-li soud určit místo bydliště spotřebitele a nemá-li zároveň žádné indicie, které by ukazovaly, že žalovaný má bydliště mimo území EU, může být pravidlo článku 16 odst. 2 použito z důvodu posledního známého bydliště žalovaného.[157] Tímto Soudní dvůr rozšířil aplikaci ustanovení článku 16 odst. 2 Brusel I i na popsanou situaci vyplývající z původního řízení.

Co se druhé předběžné otázky týče, ztotožňuji se s názorem Terezy Kyselovské. Soudní dvůr ve svém rozhodnutí správně vyrovnal procesní práva žalobce a žalovaného, neboť ochrana poskytovaná spotřebiteli nemůže být absolutní.[158] V uvedeném případě měl pan Lindner povinnost Hypoteční bance oznámit změnu svého bydliště, avšak neučinil tak, čímž porušil smluvní podmínky, na základě kterých mu byl hypoteční úvěr poskytnut. Tato povinnost je dle mého názoru ze strany Hypoteční banky ve smlouvě zakotvena zcela legitimně, neboť Česká republika neumožňuje fyzickým ani právickým osobám soukromého práva zjistit bydliště cizí osoby, a to ani v případě existence závazkového vztahu mezi těmito osobami. V uvedeném případě se bydliště pana Lindnera nepodařilo zjistit ani státním orgánům, nemohlo to podle mého názoru být spravedlivě požadováno ani po Hypoteční bance. Pokud by pan Lindner tedy nemohl být žalován v místě svého posledního známého bydliště, nebyl by k projednání příslušný žádný soud a žalobcovo právo na spravedlivý proces by bylo porušeno. Požadovat po žalobci znalost místa bydliště žalovaného, pokud se od okamžiku uzavření smlouvy

[157] Tamtéž b. 36 – 54.
[158] KYSELOVSKÁ, Tereza. In KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. 2014, op. cit. s. 311.

přestěhoval a neposkytl žalobci součinnost, je podle mého názoru nelegitimní, nepřiměřené a leckdy pro žalobce i nesplnitelné.

4.3. Česká spořitelna, a.s. proti Geraldu Feichterovi

4.3.1. Skutkový stav

Dne 28. dubna 2004 uzavřela Česká spořitelna se sídlem v Praze se společností Feichter CZ – s.r.o. se sídlem v Brně kontokorentní úvěr. Za účelem zajištění závazků vyplývajících z tohoto úvěru vystavila společnost Feichter CZ stejného dne v Brně blankosměnku na řad České spořitelny. Za společnost Feichter CZ tuto blankoměnku podepsal její jednatel pan Gerald Feichter s bydlištěm v Rakousku, který ji rovněž podepsal jako fyzická osoba na líci s doložkou *per aval*. Stejného dne byla mezi věřitelem a dlužníkem uzavřena také smlouva o vyplňovacím právu směnečném, na základě které Česká spořitelna do blankosměnky doplnila výši směnečné sumy, datum splatnosti a platební místo.

Protože směnka nebyla v den splatnosti v platebním místě zaplacena, podala Česká spořitelna u Městského soudu v Praze návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, na základě něhož požadovala po panu Feichterovi zaplacení směnečného peníze ve výši 5.000.000,- Kč spolu s úrokem ve výši 6 % ročně z částky 5.000.000,- Kč od 28. května 2008 do zaplacení a směnečné odměny ve výši 16.000,- Kč. V řízení podal pan Feichter námitku nepříslušnosti soudů České republiky, neboť on, jakožto fyzická osoba, má bydliště v Rakousku.

4.3.2. Předběžná otázka Městského soudu v Praze a rozsudek Soudního dvora č. C-419/11 ze dne 14. března 2013

Vzhledem k výše uvedenému Městský soud v Praze řízení přerušil a dne 21. března 2011 předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„*1) Lze pojem věcí týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, použitý v článku 15 odst. 1 nařízení Brusel I interpretovat tak, že zahrnuje i nároky z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?*

2) Ať už je odpověď na první otázku kladná nebo záporná, lze pojem nároků ze smlouvy obsažený v článku 5 bodu 1 písm. a) nařízení Brusel I vykládat takovým způsobem, že s ohledem výlučně na obsah směnečné listiny jako takové zahrnuje i nároky

z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?“[159]

O první otázce rozhodl Soudní dvůr takto: „*Článek 15 odst. 1 Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba mající úzké profesionální nebo podnikatelské vazby na společnost, například ve formě jednatelství nebo většinového podílu na společnosti, nemůže být považována za spotřebitele ve smyslu tohoto ustanovení, pokud poskytuje směnečné rukojemství za vlastní směnku vystavenou k zajištění závazků této společnosti ze smlouvy o úvěru. Toto ustanovení se proto nepoužije pro určení soudu příslušného pro rozhodnutí o žalobě, kterou remitent vlastní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den svého podpisu neúplnou podobu a později je doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojmímu s bydlištěm v jiném členském státě*.“[160]

O druhé otázce rozhodl Soudní dvůr takto: „*Článek 5 bod 1 písm. a) nařízení Brusel I se použije pro určení soudu příslušného pro rozhodnutí o žalobě, kterou remitent z vlasní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, která má v den svého podpisu neúplnou podobu a později je doplněna remitentem, vůči směnečnému rukojmímu s bydlištěm v jiném členském státě.*“[161]

4.3.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I a Brusel I bis a vlastní hodnocení

Podle Soudního dvora je podstatou první otázky, zda se článek 15 odst. 1 Brusel I použije pro určení soudu, který je příslušný rozhodnout o žalobě, jíž remitent vlastní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, jejíž podoba není v den podpisu úplná, nýbrž je později doplněna remitentem, a to vůči směnečnému rukojmímu s bydlištěm v jiném členském státě.[162]

Soudní dvůr se v tomto rozsudku, stejně jako v mnoha dalších, vcelku podrobně zabýval tím, kdo je a kdo není spotřebitelem, neboť skutečnost, že jedna ze smluvních stran je spotřebitelem a druhá profesionálem, je jednou ze tří podmínek aplikace oddílu 4 kapitoly II nařízení Brusel I. Dospěl k názoru, že je spotřebitelem ten, kdo jedná v rámci, o němž lze mít za to, že nespadá do jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, nýbrž

[159] Rozsudek Soudního dvora č. C-419/11 ve věci *Česká spořitelna, a. s. v. Gerald Feichter* ze dne 14. 3. 2013.
[160] Tamtéž b. 40.
[161] Tamtéž b. 58.
[162] Tamtéž b. 24.

jeho jediným cílem je uspokojit své vlastní soukromé potřeby jednotlivce. Účelem zvláštního režimu pro spotřebitele v nařízení Brusel I je pak zejména zajištění ochrany spotřebitele, jakožto hospodářsky slabší a právně méně zkušené smluvní strany. Tato ochrana by neměla být rozšířena na osoby, které tyto podmínky nesplňují, neboť jejich zvýšená ochrana není odůvodněna.[163]

Na základě výše uvedeného tedy Soudní dvůr rozhodl, že oddíl 4 kapitoly II nařízení Brusel I týkající se spotřebitelských smluv, se nebude aplikovat na fyzické osoby, které tyto znaky nesplňují, tedy ani na směnečného rukojmího, který se svým podpisem zaručil za závazky společnosti, jejímž je jednatelem a většinovým vlastníkem, neboť toto ručení bylo poskytnuto za účelem zajištění obchodního závazku.

S tímto stanoviskem Soudního dvora nezbývá než souhlasit, neboť skutečnost, že je jedna ze stran fyzickou osobou ještě neznamená, že je zároveň spotřebitelem. Každý z případů musí být posuzován individuálně. Ručení fyzické osoby za závazky společností, jíž je tato fyzická osoba jednatelem a většinovým vlastníkem, je podle mého názoru jednoznačné sledování obchodních zájmů namísto zájmů osobních.

Podstatou druhé otázky je podle Soudního dvora to, zda se článek 5 odst. 1 písm. a) Brusel I použije pro určení soudu, který je příslušný rozhodnout o žalobě, jíž remitent vlastní směnky usazený v jednom členském státě uplatňuje nároky z této vlastní směnky, jejíž podoba není v den podpisu úplná, nýbrž je později doplněna remitentem, a to vůči směnečnému rukojmímu s bydlištěm v jiném členském státě, a zda právní vztah mezi mezi remitentem a směnečným rukojmým ze směnky vlastní spadá pod pojem nároky ze smlouvy ve smyslu tohoto ustanovení.[164]

Podle článku 5 odst. 1 písm. a) Brusel I může být osoba s bydlištěm v některém členském státě žalována na území jiného členského státu, pokud je předmět sporu tvořen smlouvou nebo nárokem ze smlouvy, a to u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn. Podmínkou jeho aplikace je podle Soudního dvora svobodně a dobrovolně přijatý závazek, čímž směnečné rukojemství na základě blankosměnky bezesporu je, neboť směnečný rukojmí se dobrovolně na líci směnky podepsal s doložkou per aval a dobrovolně podepsal smlouvu o vyplňovacím právu směnečném, čímž svobodně souhlasil s podmínkami doplnění blankosměnky.

Co se týče místa plnění závazku, v původním sporu je toto místo uvedeno přímo na směnce. Bylo určeno na základě svobodné volby stran, proto je soud tuto volbu místa

[163] Tamtéž b. 25 – 38.
[164] Tamtéž b. 41 – 42.

podle Soudního dvora povinen zohlednit i při určování příslušného soudu ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. a) Brusel I.[165]

Pokud předmět sporu tvoří uplatnění nároku vůči směnečnému ručiteli z vlastní blankosměnky, jejíž podoba je v den podpisu neúplná a je později doplněna remitentem na základě smlouvy o vyplňovacím právu směnečném, může být žalovaný na základě zvláštní příslušnosti tedy mimo jiné žalován u soudu místa, kde mělo být ze směnky plněno. Tímto názorem Soudní dvůr rozšířil aplikaci článku 5 odst 1. písm. a) Brusel I ve prospěch smluvní autonomie stran.

4.4. E.ON Czech Holding AG proti Michaelu Dědouchovi, Petru Streitbergovi a Pavlu Sudovi

4.4.1. Skutkový stav

Valná hromada společnosti Jihočeská plynárenská, a.s. se sídlem v České republice se dne 8. prosince 2006 usnesla na nuceném přechodu všech účastnických cenných papírů společnosti na jejího hlavního akcionáře, společnost E.ON Czech Holding AG se sídlem v Německu, a na výši protiplnění, kterou byla v důsledku tohoto přechodu povinna společnost E.ON poskytnout menšinovým akcionářům společnosti.

Dne 26. ledna 2007 podali pánové Dědouch, Streitberg a Sud návrh ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích na přezkoumání výše protiplnění. Společnost E.ON v tomto řízení namítala nepříslušnost soudů České republiky, neboť s ohledem na její sídlo v Německu by měly být příslušné soudy Německa. Soud námitku zamítl, a svou příslušnost oddůvodnil článkem 6 odst. 1 Brusel I, proti čemuž se společnost odvolala. Vrchní soud v Praze příslušnost českých soudů ve svém usnesení ze dne 22. června 2010 odůvodnil článekem 22 odst. 2 Brusel I, a to s ohledem na sídlo společnosti Jihočeská plynárenská, načež toto usnesení bylo na základě ústavní stížnosti podané společností E.ON zrušeno. V usnesení ze dne 2. května 2014 Vrchní soud v Praze příslušnost českých soudů odůvodnil článkem 5 odst. 1 písm. a) Brusel I, proti čemuž podala společnost dovolání.

4.4.2. Předběžná otázka Nejvyššího soudu České republiky a rozsudek Soudního dvora č. C-560/16 ze dne 7. března 2018

Na základě tohoto dovolání Nejvyšší soud řízení přerušil a dne 20. září 2016 předložil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

[165] Tamtéž b. 43 – 57.

„*1) Je třeba článek 22 Brusel I vykládat tak, že se vztahuje i na řízení o přezkoumání o přiměřenosti plnění, které je povinen poskytnout hlavní akcionář za účastnické cenné papíry, jež na něj přešly v důsledku rozhodnutí valné hromady akciové společnosti o nuceném přechodu ostatních účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře (tzv. squeeze out), dosavadním vlastníkům účastnických cenných papírů, určuje-li výši přiměřeného protiplnění usnesení valné hromady akciové společnosti, a je-li soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů?*

2) Je-li odpověď na předchozí otázku záporná, je třeba článek 5 bod 1 písm. a) nařízení Brusel I vykládat tak, že dopadá i na řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění popsané v předchozí otázce?

3) Je-li odpověď na obě předchozí otázky záporná, je třeba článek 5 bod 3 nařízení Brusel I vykládat tak, že dopadá i na řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění popsané v první otázce?“[166]

Soudní dvůr ve svém rozsudku č. C-560/16 rozhodl dne 7. března 2018 pouze o první otázce, a to následovně: „*Článek 22 bod 2 nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě takového návrhu, jako je návrh na věci v původním řízení, na přezkoumání přiměřenosti protiplnění, které je hlavní akcionář společnosti povinen poskytnout jejím menšinovým akcionářům v případě nuceného přechodu jejich akcií na tohoto hlavního akcionáře, je dána výlučná příslušnost soudů členského státu, na jehož území má tato společnost sídlo.“*[167] Ke druhé a třetí otázce se vzhledem k odpovědi na první otázku již nevyjadřoval.

4.4.3. Účinek rozhodnutí o předběžné otázce na výklad nařízení Brusel I, Brusel I bis a českého práva a vlastní hodnocení

Podle Soudního dvora je podstatou první otázky, zda musí být článek 22 odst. 2 Brusel I vykládán v tom smyslu, že v případě návrhu na přezkoumání přiměřenosti protiplnění, které je hlavní akcionář společnosti v případě nuceného přechodu akcií na tohoto hlavního akcionáře povinen poskytnout menšinovým akcionářům, je dána výlučná příslušnost soudů členského státu, na jehož území má tato společnost sídlo.[168]

[166] Rozsudek Soudního dvora č. C-560/16 ve věci *E.ON Czech Holding AG v. Michal Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud* ze dne 7. 3. 2018. B. 20.
[167] Tamtéž b. 45.
[168] Tamtéž b. 21.

Podle článku 22 odst. 2 Brusel I jsou pro řízení, jejichž předmětem je platnost usnesení orgánů společností, výlučně příslušné soudy členského státu, na jehož území má tato společnost sídlo. Pánové Dědouch, Streitberg a Sud však platnost usnesení valné hromady o nuceném přechodu akcií na hlavního akcionáře nenapadají, napadají pouze výši protiplnění, které jim, jakožto minoritním akcionářům, má být hlavním akcionářem poskytnuto. A i kdyby jim bylo vyhověno, nemohlo by na základě změny výše protiplnění dojít k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o nuceném přechodu akcií, neboť to české právo zakazuje.

Pochybnost Nejvyššího soudu ohledně výkladu předmětného ustanovení je zde naprosto opodstatněná, neboť podle jazykového výkladu se toto ustanovení na původní spor nevztahuje. Naopak podle názoru Vrchního soudu v Praze jakožto soudu odvolacího, a z účelu ustanovení, by se na původní spor aplikovat mohlo. V souladu s předcházejícími kapitolami této práce jsem tedy toho názoru, že podání předběžné otázky zde bylo na místě.

Soudní dvůr se ve svém rozhodnutí ztotožnil s názorem odvolacího soudu a svým výkladem do článku 22 odst. 2 Brusel I zahrnul přezkum přiměřenosti protiplnění, které je hlavní akcionář společnosti v případě nuceného přechodu akcií na tohoto hlavního akcionáře povinen poskytnout menšinovým akcionářům ve smyslu českého práva. Tím zdůraznil úzkou vazbu mezi soudy členského státu, na jehož území má sídlo společnost, o jejíž akcie se jedná, a předmětem původního sporu.

Soudní dvůr při rozhodování dále vycházel především z účelu článku 22 odst. 2 Brusel I.[169] Přestože není zpochybňována platnost usnesení orgánu společnosti, tj. zde valné hromady, jako takového, je toto usnesení právním podkladem protiplnění, jehož výše je původní žalobou zpochybňována. To, že české právo zakazuje vyslovit neplatnost usnesení o nuceném přechodu akcií i v případě změny výše protiplnění na základě soudního rozhodnutí, je podle Soudního dvora specifikem české právní úpravy, a proto to nemůže mít vliv na autonomní výklad a jednotné uplatňování článku 22 odst. 2 Brusel I.[170]

Souhlasím jak s rozhodnutím o předběžné otázce, tak i s názorem generálního advokáta Melchiora Watheleta, podle něhož akcionáři společnosti mohou snadno předvídat, že pro rozhodování sporů týkajících se poměrů uvnitř společnosti budou

[169] Viz kapitola 3.2.5.2 této práce.
[170] Tamtéž b. 22 – 44.

příslušné soudy členského státu sídla této společnosti.[171] Opačný výklad článku 22 odst. 2 Brusel I by byl v rozporu s principem právní jistoty a tedy i s bodem 11 preambule Brusel I bis.

Dále si myslím, že rozhodnutí bylo správné i s ohledem na princip fungování institutu *squeeze-out* ve smyslu českého práva a ochrany minoritních akcionářů s ním spojené, i když Soudní dvůr tento aspekt s ohledem na požadavek autonomního výkladu nařízení Brusel I v odůvodnění nezohlednil. Jsou-li splněny podmínky nuceného přechodu účastnických cenných papírů, rozhoduje o jeho realizaci výlučně majoritní akcionář, přičemž při určení výše protiplnění je omezen pouze znaleckým posudkem. Minoritní akcionáři se proti tomuto rozhodnutí mohou bránit pouze soudní cestou, a to až po samotné realizaci *squeeze-out*. Pokud by tato jediná možná obrana minoritních akcionářů měla probíhat u soudů členského státu, na jehož území má bydliště nebo sídlo hlavní akcionář, byla by dle mého názoru práva minoritních akcionářů zkrácena tak významným způsobem, že jejich přístup ke spravedlnosti by byl téměř odepřen. Důsledkem by byla možnost téměř svévolného jednání hlavních akcionářů v této oblasti.[172]

Rovněž vzhledem k možnosti přemístění sídla v rámci EU by ze strany hlavního akcionáře mohlo snadno docházet ke změně místa sudiště, a to například do členského státu, který je od bydliště minoritních akcionářů velmi vzdálený nebo do členského státu s mnohem dražšími právními službami, čímž by hlavní akcionář minoritním akcionářům v podstatě znemožnil nebo přinejmenším podstatně ztížil možnost uplatňování jejich práv ze squeeze-out. Toto *forum shopping* by podle mého názoru bylo nežádoucí.

[171] Stanovisko generálního advokáta Melchiora WATHELETA ze dne 16.11.2017 k věci C-560/16 E.ON Czech Holding AG v. Michal Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud. B. 35.

[172] Srov. ZIMA, Petr. Judikatura EU, Soudní dvůr EU: Pravomoc českých soudů pro řízení o přezkoumání výše protiplnění za akcie vytěsněných akcionářů. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 6, s. 179.

Závěr

Jedním z cílů mé práce bylo uvést čtenáře do problematiky řízení o předběžné otázce v evropském právu, jejího vývoje a poukázat na nejvýznamnější judikáty Soudního dvora, které se předběžnou otázkou zabývají. Uvedeným jsem se zabývala v prvních dvou kapitolách své práce, přičemž důraz jsem kladla především na popis průběhu řízení o předběžné otázce.

Hlavním cílem práce však bylo zanalyzovat úpravu jednotlivých typů příslušnosti v nařízeních Brusel I a Brusel I bis. Každý z těchto jednotlivých typů je ve třetí kapitole podrobně popsán a zároveň dán do souvislostí s relevantní judikaturou Soudního dvora tak, aby tato práce poskytla opravdu komplexní přehled o všech typech příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis a zároveň osvětlila vybrané problematické termíny ve zpracovávaných ustanoveních užité, jako například příslušnost, bydliště, smlouva, spotřebitel a mnoho dalších.

Obecně evropskou úpravu příslušnosti ve věcech občanských a obchodních považuji za velmi zdařilou. Vyznačuje se zejména svou jasností a předvídatelností, dbá autonomie vůle smluvních stran, snaží se o co nejširší přístup ke spravedlnosti a vyloučení *denegatio iustitiae*. Zároveň neopomíná moderní právní principy, jako je ochrana slabší smluvní strany a ochrana spotřebitele. Osobně za velmi moderní považuji postavení nařízení na koncepci bydliště, nikoliv na koncepci trvalého pobytu. Zvolený koncept je mimo jiné v souladu s jedním ze základních principů EU – volným pohybem osob.

V závěrečné části své práce jsem velmi podrobně analyzovala čtyři rozhodnutí Soudního dvora, která byla v letech 2010 až 2018 vydána ve věcech výkladu ustanovení nařízení Brusel I týkajících se příslušnosti, a to na základě předběžných otázek položených soudy České republiky. Vůbec první takovou předběžnou otázku položil Okresní soud v Chebu až v roce 2009, tedy pět let po vstupu České republiky do EU. Zatím poslední předběžnou otázku v uvedené věci předložil dne 23. března 2018 Nejvyšší soud ČR ve věci Jana Petruchová v. FIBO Group Holdings Limited. Této předběžné otázce byla přiřazena spisová značka č. C-208/18. Nejvyšší soud jejím prostřednictvím žádá o výklad pojmu spotřebitele, konkrétně, zda je za spotřebitele ve smyslu článku 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis považován i ten, kdo se účastní obchodu na mezinárodním devizovém trhu FOREXO na základě vlastních aktivně činěných příkazů, avšak prostřednictvím třetí osoby, která je podnikatelem. V uvedené věci Soudní dvůr ke dni uzavření tohoto rukopisu bohužel své rozhodnutí nezveřejnil. Zatím pouze došlo dne

11. dubna 2019 ke zveřejnění stanoviska generálního advokáta Evgenije Tančeva k případu. Česká republika tedy sice nepředložila tolik předběžných otázek k nařízení Brusel I a Brusel I bis, jako například Německo nebo Rakousko (domnívám se, že jednou z hlavních příčin je nepřistoupení České republiky k Bruselské úmluvě a její pozdější vstup do EU), avšak i k dnešnímu dni je v předkládání stále aktivní. Mnohá z rozhodnutí analyzovaných ve čtvrté kapitole této práce jsou dále citována v pozdější judikatuře Soudního dvora i v předních evropských komentářích k oběma nařízením, což je jasným důkazem jejich významu.

Na úplný závěr bych ještě chtěla podotknout, že jak je zřejmé, judikatura k příslušnosti v nařízení Brusel I a zejména Brusel I bis se stále vyvíjí a určitě se bude vyvíjet i nadále. I přes množství předběžných otázek, které byly v této věci položeny, stále existují mnohé situace, které je nutné Soudnímu dvoru k výkladu předložit. Domnívám se, že je tomu tak dobře, neboť v opačném případě by mohla být problémem přílišná kazuičnost ustanovení předmětných nařízení, rigidita a neschopnost stávající judikatury reagovat na aktuální problémy a změny nejen v právu, ale i ve společnosti.

Seznam použitých zkratek

SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii.
Listina	Listina základních práv Evropské unie.
Smlouva o EHS	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
Bruselská úmluva	Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968
Luganská úmluva	Úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. září 1988
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
Soudní dvůr	Soudní dvůr Evropské unie
Komise	Evropská komise

Rada	Rada Evropské unie
z. m. p. s.	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 304. ISBN 973-80-7400-504-6.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 409. ISBN 978-80-7400-034-8.

TOMÁŠEK, Michal. TÝČ, Vladimír. a kol. *Právo Evropské unie.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017, s. 496. ISBN 978-80-7502-184-7.

PÍTROVÁ, Lenka. POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora. 1. díl.* 1. vydání. Linde Praha a.s., 2000, s. 369. ISBN 80-7201-204-5.

KUČERA, Zdeněk. PAUKNEROVÁ, Monika. RŮŽIČKA, Květoslav. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 430. ISBN 978-80-7380-550-0.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách*). Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 401. ISBN 80-210-3054-2.

DVOŘÁK, Jan. ŠVESTKA Jiří. ZUKLÍNOVÁ Michaela. *Občanské právo hmotné*. *Svazek 1. I. díl: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 436. ISBN 978-80-7478-326-5.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, VALDHANS Jiří, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2018, s. 392. ISBN 978-80-7598-123-3.

KYSELOVSKÁ Tereza; ROZEHNALOVÁ Naděžda a kol. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti: analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel I bis.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 507. 2014, s. 514. ISBN 978-80-210-7770-6.

BŘÍZA Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 300. ISBN 978-80-7179-606-0.

PAUKNEROVÁ, Monika. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. *Právní rozhledy*. 2004, č. 9, s. 333 an.

PAUKNEROVÁ, Monika. Konference věnovaná kodifikaci soukromého práva. Část II. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky. *Právní fórum*. 2006, č. 4, s. 45 an.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. VALDHANS, Jiří. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část III. *Právní fórum*. 2005, č. 4, s. 121 an.

SIMON, Pavel. ŠUK, Petr. Upravuje Nařízení Brusel I. soudní pravomoc nebo příslušnost? Procesní důsledky odpovědi na tuto otázku. *Právní fórum*. 2008, č. 2, s. 54 an.

VALDHANS, Jiří. PAVLOVÁ, Barbora. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IV. Speciální pravomoci podle nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. *Právní fórum.* 2005, č. 5, s. 161 an.

ZIMA, Petr. Judikatura EU, Soudní dvůr EU: Pravomoc českých soudů pro řízení o přezkoumání výše protiplnění za akcie vytěsněných akcionářů. *Obchodněprávní revue*. 2018, č. 6, s. 179 an.

VALDHANS, Jiří. ŘÍHOVÁ, Kateřina. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část IV. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. *Právní fórum*. 2007, č. 7, s. 233 an.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Shrnutí právních předpisů EU. Řízení o předběžné otázce – doporučení pro vnitrostátní soudy. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al14552.

BLAHUŠIAK, Igor. *Judikatura ESD.* In euroskop.cz [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z https://www.euroskop.cz/106/sekce/judikatura-esd/.

Shrnutí právních předpisů EU. Soudní příslušnost, uznání a výkon soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (Brusel I). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al33054.

Nařízení Brusel I (přepracované znění). Vnitrostátní informace a online formuláře k nařízení č. 1215/2012. In e-justice.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-cs.do.

Shrnutí právních předpisů EU. Posílení spolupráce se Švýcarskem, Norskem a Islandem: Luganská úmluva. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al16029.

3. Seznam použitých právních předpisů

Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968.

Úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. září 1988.

Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 30. října 2007.

Protokol ze dne 3. června 1971 o výkladu úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem.

Doporučení pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení o předběžné otázce č. 2016/C/ 439/01 ze dne 25. listopadu 2016.

Jednací řád Soudního dvora č. L 265/1 ze dne 25. září 2012.

Zpráva J. Jenarda k úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. č. 1979, C 59, s. 54.

Zpráva P. Schlossera ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království, Velké Británie a Severního Irska k Bruselské úmluvě vypracoval Peter Schlosser, profesor práva na univerzitě Mnichov. Úř. věst. č. 1979, C 59, s. 71.

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

Verordnerung (EG) Nr. 44/2001 des Rates vom 22. Dezember 2000, über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen.

Council regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.

Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávání a výkone rozsudkov v občianských a obchodných veciach.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.

Nařízení Rady (ES) č. 2100/94 o odrůdových právech Společenství ze dne 27. července 1994.

Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství ze dne 12. prosince 2001.

Nařízení Rady (ES) č. 510/2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin ze dne 20. března 2006.

Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 o ochranné známce Společenství ze dne 26. února 2009.

International Convention Relating to Arrest of Sea-going Ships ze dne 10. května 1952.

Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883.

Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek ze dne 14. dubna 1891.

Úmluva o udělování evropských patentů ze dne 5. října 1973.

Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Soudního dvora č. 283/81 ve věci Srl CILFIT – v likvidaci – a 54 dalších v. Ministerstvo zdravotnictví ze dne 6. října 1982.

Rozsudek Soudního dvora č. 102/81 ve věci „Nordsee“ Deutsche Hochseefischerei GmbH v. Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG a Reederei Friedrich Busse Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG ze dne 23. března 1982.

Rozsudek Soudního dvora č. 26/62 ve věci NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingten ze dne 5. února 1963.

Rozsudek Soudního dvora č. 6/64 ve věci Flaminio Costa v. E.N.E.L. ze dne 15. července 1964.

Rozsudek Soudního dvora č. 120/78 ve věci Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein ze dne 20. února 1979.

Rozsudek Soudního dvora č. 22/87 ve věci Komise Evropských společenství v. Italská republika ze dne 2. února 1989.

Rozsudek Soudního dvora č. C-6/90 a C-9/90 ve spojených věcech Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další v. Italská republika ze dne 19. listopadu 1991.

Rozsudek Soudního dvora č. 29/76 ve věci LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol ze dne 14. října 1976.

Rozsudek Soudního dvora č. C-38/81 ve věci Effer SpA v. Hans-Joachim Kantner ze dne 4. března 1982.

Rozsudek Soudního dvora č. C-469/12 ve věci Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH v. Olbrich Transport und Logistik GmbH ze dne 14. listopadu 2013.

Rozsudek Soudního dvora č. C-548/12 ve věci Marc Brogsitter v. Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräßdorf ze dne 13. března 2014.

Rozsudek Soudního dvora č. č. C-26/91 ve věci Jakob Handte & Co. GmbH v. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA ze dne 17. června 1992.

Rozsudek Soudního dvora č. C-51/97 ve věci Réunion Européenne SA a další v. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the vessel Alblasgracht V002 ze dne 27. října 1998.

Rozsudek Soudního dvora č. 189/87 ve věci Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a další ze dne 27. září 1988.

Rozsudek Soudního dvora č. C-261/90 ve věci Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert and Ingeborg Kockler v. Dresdner Bank AG. ze dne 26. března 1992.

Rozsudek Soudního dvora č. 21/76 ve věci Handelswekerij G. J. Bier BV v. Mines de potasse d´Alsace SA ze dne 30. listopadu 1976.

Rozsudek Soudního dvora č. 33/78 ve věci Somafer SA v. Saar-Ferngas AG ze dne 22. listopadu 1978.

Rozsudek Soudího dvora č. C-139/80 ve věci Blanckaert & Willems PVBA v. Luise Trost ze dne 18. března 1981.

Rozsudek Soudního dvora č. C-439/93 ve věci Lloyd´s Register of Shipping v. Société Campenon Bernard ze dne 6. dubna 1995.

Rozsudek Soudního dvora č. 189/87 ve věci Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a další ze dne 27. září 1988.

Rozsudek Soudního dvora č. C-412/98 ve věci Group Josi Reinsurance Company SA v. Universal General Insurance Company (UGIC) ze dne 13. července 2000.

Rozsudek Soudního dvora č. C463/06 ve věci FBTO Schadeverzekeringen NV v. Jack Odenbreit ze dne 13. prosince 2007.

Rozsudek Soudního dvora č. C-112/03 ve věci Société financiére et industrialle du Peloux v. Axa Belgium a další ze dne 12. května 2005.

Rozsudek Soudního dvora č. C-144/09 a č. C-585/08 ve spojených věcech Peter Pammer v. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a Hotel Alpenhof GesmbH v. Oliver Heller ze dne 7. prosince 2010.

Rozsudek Soudního dvora č. C-190/11 ve věci Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi ze dne 6. září 2012.

Rozsudek Soudního dvora č. C-498/16 ve věci Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited ze dne 25. ledna 2018.

Rozsudek Soudního dvora č. 150/77 ve věci Bertrand v. Paul Ott KG ze dne 21. června 1978.

Rozsudek Soudního dvora č. C-269/95 ve věci Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl. ze dne 3. července 1997.

Rozsudek Soudního dvora č. 383/95 ve věci Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd. ze dne 9. ledna 1997.

Rozsudek Soudního dvora č. C-37/00 ve věci Herbert Weber v. Universal Ogden Services Ltd. ze dne 27. února 2012.

Rozsudek Soudního dvora č. C-294/92 ve věci George Lawrence Webb v. Lawrence Desmond Webb ze dne 17. května 1994.

Rozsudek Soudního dvora č. 292/93 ve věci Norbert Lieber v. Willi S. Göebel a Siegrid Göebel ze dne 9. června 1994.

Rozsudek Soudního dvora č. C-518/99 ve věci Richard Gaillard v. Alaya Chekili ze dne 5. dubna 2001.

Rozsudek Soudního dvora č. C-4/03 ve věci Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v. Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG ze dne 13. července 2006.

Rozsudek Soudního dvora č. 25/76 Galeries Segoura SPRL v. Rahim Bonakdarian ze dne 14. prosince 1976.

Rozsudek Soudního dvora č. C-387/98 ve věci Coreck Maritime GmbH v. Handelsveem BV a další ze dne 9. ledna 2000.

Rozsudek Soudního dvora č. 201/82 ve věci Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG a další v. Amministrazione del Tosoro dello Stato ze dne 14. července 1983.

Rozsudek Soudního dvora č. C-111/09 ve věci Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas ze dne 20. května 2010.

Rozsudek Soudního dvora č. 150/80 ve věci Elefanten Schuh GmbH v. Pierr Jacqmain ze dne 24. června 1981.

Rozsudek Soudního dvora č. C-327/10 ve věci Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner ze dne 17. listopadu 2011.

Rozsudek Soudního dvora č. C-419/11 ve věci Česká spořitelna, a. s. v. Gerald Feichter ze dne 14. března 2013.

Rozsudek Soudního dvora č. C-560/16 ve věci E.ON Czech Holding AG v. Michal Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud ze dne 7. března 2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 444/2004 ze dne 2. června 2005.

5. Seznam ostatních zdrojů

Stanovisko generální advokátky Verici TRESTENJAK ze dne 8. září 2011 k věci C-327/10 Hypoteční banka v. Udo Mike Lindner.

Stanovisko generálního advokáta Melchiora WATHELETA ze dne 16. listopadu 2017 k věci C-560/16 E.ON Czech Holding AG v. Michal Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud.

Předběžná otázka českých soudů ve věci příslušnosti podle nařízení Brusel I a Brusel I bis

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem příslušnosti v nařízeních Brusel I a Brusel I bis. Důraz klade především na výklad jednotlivých ustanovení nařízení upravujících příslušnost Soudním dvorem, a to zejména formou rozhodnutí v řízení o předběžných otázkách, s hlavním zaměřením na předběžné otázky českých soudů.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, kterým předchází obecný úvod a po kterých následuje závěr. První kapitola se zabývá vývojem předběžné otázky v evropském právu, sjednocení její dualistické úpravy z článků 68 a 234 SES do článku 267 SFEU, a popisem řízení o předběžné otázce jak před vnitrostátními soudy, tak před Soudním dvorem. Druhá kapitola stručně analyzuje výběr čtyř nejdůležitějších judikátů, kterými se Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce zaobíral. Jedná se o judikáty Van Gend en Loos, Costa v. E.N.E.L., Casis de Dijon a Francovich.

Třetí kapitola pojednává o příslušnosti podle nařízení Brusel I bis. Z celé práce je obsahově nejvýraznější, proto je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola se zaobírá nařízením Brusel I obecně, zejména jeho vznikem, právním základem a působností. Druhá podkapitola se již týká samotné působnosti podle nařízení Brusel I bis. Pro svou obsáhlost je dále rozdělena do sedmi podkapitol, přičemž v první z nich je analyzován samotný pojem příslušnost ve smyslu Brusel I a Brusel I bis. Každá ze šesti dalších podkapitol se zabývá jedním z typů příslušnosti podle nařízení seřazených tak, jak je řadí samo nařízení. První analyzuje základní příslušnost, druhá zvláštní příslušnost, třetí příslušnost pro zvláštní skupiny osob, tedy příslušnost ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv, čtvrtá příslušnost výlučnou, pátá příslušnost dohodnutou a poslední šestá podřízení se zahájenému řízení.

Čtvrtá kapitola velmi podrobně analyzuje čtyři rozsudky, kterými Soudní dvůr rozhodl o žádostech soudů České republiky o rozhodnutí o předběžné otázce ve věcech příslušnosti podle nařízení Brusel I včetně jejich vlastního hodnocení a vlivu na dosavadní výklad práva. Jedná se o tyto rozsudky: Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas; Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner; Česká spořitelna, a.s. v. Gerald Feichter; E.ON Czech Holding AG v. Michael Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud.

Klíčová slova:

Nařízení Brusel I (bis)

Předběžná otázka

Evropské mezinárodní právo soukromé

Preliminary question raised by czech courts regarding jurisdiction pursuant to the Brussel I and Brussel I bis Regulation

Abstract

This thesis deals with jurisdiction in the Brussels I and Brussels I bis regulations. It primarily places the emphasis on an interpretation of the individual provisions of the regulation as governing the jurisdiction of the Court of Justice, in particular in the form of judgments in preliminary ruling procedure, focusing mainly on the preliminary rulings of Czech courts.

The paper is divided into four chapters, preceded by a general introduction and completed with a conclusion. The first chapter deals with the development of preliminary rulings in European law, the harmonisation of its dualistic regulation from Articles 68 and 234 of the Treaty on Establishing the European Community in Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union and a description of preliminary ruling procedure both before national courts and before the Court of Justice. The second chapter briefly analyses a selection of four of the most important pieces of case law which the Court of Justice has dealt with within the bounds of preliminary ruling procedure. The case law involved is Van Gend en Loos, Costa v. E.N.E.L., Casis de Dijon and Francovich.

The third chapter considers jurisdiction according to the Brussels I bis regulation. This is the largest chapter in the thesis, and is therefore divided into two sections. The first section considers the Brussels I regulation in general, in particular its establishment, legal foundation and scope of effect. The second section looks at actual jurisdiction according to the Brussels I bis regulation. The size of this section means that it is further divided into seven subsections, whereby the first of these analyses the term jurisdiction itself in the sense of Brussels I and Brussels I bis. Each of the six subsequent subsections deals with one of the types of jurisdiction according to the regulation, ordered in the same way as in the regulation. The first analyses general jurisdiction, the second special jurisdiction, the third jurisdiction for special groups of persons, i.e. jurisdiction in matters relating to insurance, jurisdiction over consumer contracts and jurisdiction over individual contracts of employment, the fourth exclusive jurisdiction, the fifth prorogation of jurisdiction and the sixth subjection to instituted proceedings.

The fourth chapter analyses in great depth four judgments which the Court of Justice decided at the reference of the courts of the Czech Republic for a preliminary

ruling in cases of jurisdiction according to the Brussels I regulation, including an actual assessment and the influence of these on existing interpretation of law. These judgments are as follows: Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas; Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner; Česká spořitelna, a.s. v. Gerald Feichter; E.ON Czech Holding AG v. Michael Dědouch, Petr Streitberg, Pavel Sud.

Key words:

Brussels I (bis) Regulation
Preliminary question
European private international law